

વડતાલ શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયની
શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવની સંસ્થાનું સમસ્ત સત્સંગ સમાજનું માસિક

શ્રી વડતાલધામ સત્સંગ

વર્ષ : ૧૨ અંક : ૧ , જાન્યુઆરી - ૨૦૨૧

યજમાનશ્રીને આશીર્વાદ

વડતાલ મંદિર દ્વારા
પ.ભ.શેઠશ્રી ઘનશ્યામભાઈ ખાંધલીવાળાના
સૌજન્યથી શિયાળાની કડકડતી ઠંડીમાં
જરૂરીયાત મંદોને - ગરીબોને
ધામળા વિતરણ. તા.૨૧ થી ૨૬/૧૨/૨૦૨૦

આણંદ રેલ્વે સ્ટેશન, બસ સ્ટેશન, ફૂટપાથ વગેરે વિવિધ વિસ્તારોમાં

નડીયાદ કન્યા છાત્રાલય

નડીયાદ અનાથ આશ્રમ

વડતાલ મંદિર દ્વારા પ.ભ.શેઠશ્રી ઘનશ્યામભાઈ ખાંઘલીવાળાના સોજન્યથી શિયાળાની ઠંડકડતી ઠંડીમાં જરૂરીયાત મંદોને - ગરીબોને ધાબળા વિતરણ. તા.૨૧ થી ૨૬/૧૨/૨૦૨૦

પીજ વૃદ્ધાશ્રમ

કરમસદ વૃદ્ધાશ્રમ

પેટલાદ વૃદ્ધાશ્રમ

આણંદ મહિલા આશ્રમ

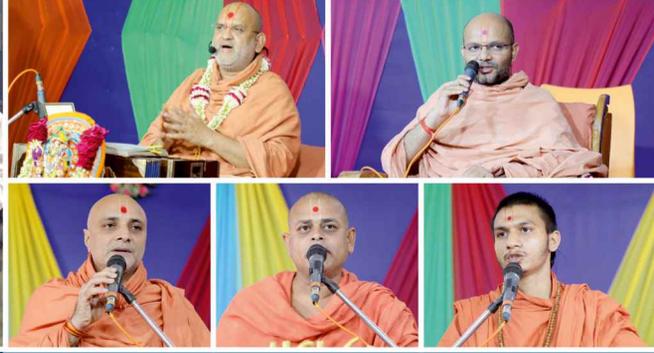

વડોદરા રેલ્વે સ્ટેશન, બસ સ્ટેશન, ફૂટપાથ વગેરે વિવિધ વિસ્તારોમાં

નડીયાદ દિવ્યાંગ(મેત્રી શાળા)

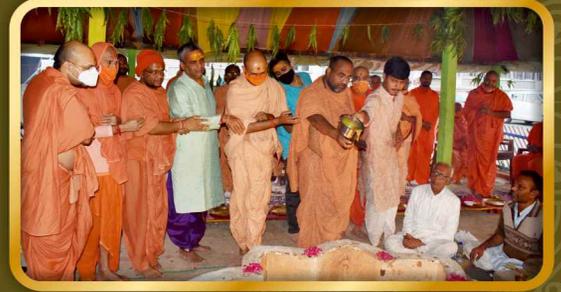
વડતાલધામ મુકામે ૪૭ મી રવિસભા પ્રસંગે પૂ.સંતો ભક્તો તથા યજમાનશ્રી નવીનભાઈ અંબાલાલ પટેલ પરિવાર માણેજ-કોઠારીશ્રી . તા.૬/૧૨/૨૦૨૦

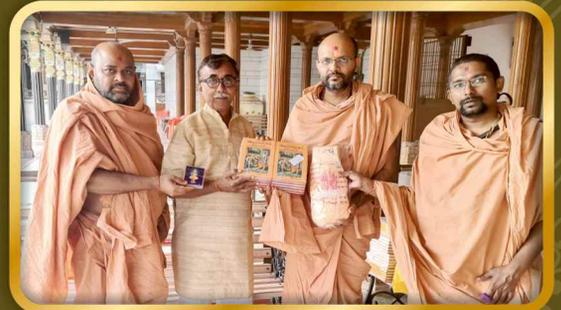
આણંદ મુકામે શેઠશ્રી ઘનશ્યામભાઈ શીવાભાઈ પટેલ - ખાંધલીવાળાનાં પૌત્ર જયદીપકુમારનાં શુભલગન નિમિત્તે આશીર્વાદ આપતાં પૂ.વિષ્ણુપ્રકાશ સ્વામી-અથાણાવાળા, પૂ.ગોવિંદ સ્વામી-મેતપુરવાળા, કો.શ્રી પૂ.સંત સ્વામી-વડતાલ, પૂ.પી.પી. સ્વામી-સુરત, પૂ.શ્રીવલ્લભ સ્વામી - વડતાલ, પૂ.વિશ્વવલ્લભ સ્વામી - પીજ વગેરે પૂ.સંતો તથા સમગ્ર પરિવાર. તા.૧૦/૧૨/૨૦૨૦ ૩

ધોલેરાધામ મુકામે ઘરસભા પ્રસંગે કથામૃતનો લાભ આપતાં પૂ.નિત્યસ્વરૂપ સ્વામી - સરધાર તથા આશીર્વાદ આપતાં પૂ.નીલકંઠ સ્વામી - જેતપુર, પૂ.બાપુ સ્વામી - ધંધુકા, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી - વડતાલ, પૂ.હરિપ્રકાશ સ્વામી - ધોલેરા વગેરે પૂ.સંતો. તા.૧૩/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે શ્રી હિતેશભાઈ પટેલ - નારવાળા હાલ અમદાવાદનાં યજમાનપદે માટ્ટીયજ્ઞ પ્રસંગે ઉપસ્થિત ચેરમેનશ્રી દેવ સ્વામી, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, પૂ.ગોવિંદ સ્વામી, પૂ.કો.શ્રી પ્રેમસ્વરૂપ સ્વામી - જુનાગઢ, પૂ.શુકદેવ સ્વામી વગેરે પૂ.સંતો. તા.૧૫/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે શેઠ શ્રી પંકજભાઈ ઘનશ્યામભાઈ પટેલનાં જન્મદિન નિમિત્તે આશીર્વાદ આપતાં પૂ.સંતો. તા.૧૫/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે શ્રી કિર્તીભાઈ ભટ્ટ - ધર્મ જાગરણ સમનવય (ધંધુકા)ને કંઠી-માળા-મૂર્તિ-પુસ્તક વગેરે અર્પણ કરતાં. પૂ.સંતો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

Web Site :

www.vadtalmandir.org

E-mail address :

vadtaldhamvikas@gmail.com

Subscription

(india)

5 Year ₹. 250/-

20 Year- ₹. 500/-

For Other Countries

(airmail) ₹. 6750/-

॥ श्री स्वामिनारायणो विजयतेतराम् ॥

Shree Vadtal Dham Satsang

સંપાદક - સાધુ શ્યામવલ્લભદાસ - વડતાલ

અનુક્રમહિત્તા

૧. ચરોતરની લીલા ભાગ-૧

શ્રીહરિ ભક્તિ મહેમદાવાદ સંદર્ભ

લેખક : પ્રો. હરેન્દ્ર ભટ્ટ

૦૫

૨. સત્સંગ સમાચાર

૨૬

૩. અક્ષરવાસ

૪૨

OWNER: Vadtal Temple Managing Trustee Board, Vadtal, **PUBLISHER / PRINTER & EDITOR:** Shree Swaminarayan Mandir Vadtal Dham **PUBLISHED & PRINTING :** Shree LaxmiNarayandev Offset Press, **AT & POST:** Vadtal, Tal. Nadiad, Dist. Kheda, Gujarat Pin: 387375, **Phone:** (0268)2589728,776

ચરોતરની લીલા ભાગ-૧

શ્રીહરિ ભક્તિ મહેમદાવાદ-સંદર્ભ

લેખક : પ્રો. હરેન્દ્ર ભટ્ટ

અમારા પૂર્વજ બેચર ભટ્ટ

જીવનના પદમાં વર્ષે સમ્પ્રદાયનું વાંચન શરૂ કર્યું; નામ આપ્યું અધ્યયનનું. આજકાલ સૌને એમ કહું છું, સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના ઈતિહાસ અંગે કાચી સામગ્રી તૈયાર કરું છું. ધ્યેય ઊંચો રાખવો જોઈએ એવું ભણાવાયું હતું મને.

અમારા ઘરમાં સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય; પણ એ વારસાગત નહીં. મારા પિતાજી એમના નાના માણેકલાલ ભાઈશંકર ઠાકરને ત્યાં ઉછર્યા. માણેકલાલદાદા સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના આશ્રિત. એમનાં પત્ની મણીબાના દાદાના દાદા એ બેચર ભટ્ટ. બેચર ભટ્ટ શ્રીજી મહારાજને સાચા સમર્પિત. એની વાતો સંપ્રદાયનાં વાતોનાં પુસ્તકોમાં વાંચવા મળે છે. અમારા ગામ મહેમદાવાદમાં શ્રીજી મહારાજના સમયથી બહેનો-ભાઈઓનાં હરિમંદિર. આવાં મોટાં હરિમંદિરો ભાગ્યે જ જોવા મળે. અવસાન સુધી મારા પિતાજી મહેમદાવાદ સ્વામિનારાયણ મંદિરના ચેરમેન રહેલા. શ્રીજી મહારાજના સમયમાં બેચર ભટ્ટ અને ભૂદર પંડ્યા, શ્રીજી મહારાજની લાગણી દુઃભાવીને, ઝઘડતા રહેલા, એ પરંપરા આજ સુધી જળવાઈ રહી છે! આજે પણ ગામમાં નિષ્ઠાવાન અનુયાયીઓ છે.

આમ મને વારસામાં સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય મળ્યો; સ્વામિનારાયણ સંસ્કાર નહીં. નાનપણમાં ક્યારેક તિલક કર્યું, સમજ્યા વગર શિક્ષાપત્રી વાંચી, કોક સંતની

કથા સાંભળી, અન્નકૂટનો મંદિરનો પ્રસાદ વહેંચ્યો, પિતાજી સાથે મંદિરમાં સાંજની આરતી કરી, પ્રદક્ષિણા કરી અને એમ કરી અનુયાયી થવા પ્રયત્ન કરેલો. અને આ બધું બહુ ના ચાલ્યું. પિતાજી ધર્મ પાળતા પણ શિક્ષાપત્રીની આજ્ઞાઓ પાળતા નહીં. એ અંગ્રેજીના સારા જાણકાર. એમણે ‘શિક્ષાપત્રી’ અને ‘વચનામૃત’ નું અંગ્રેજી કર્યું. પણ આ બધી પ્રવૃત્તિઓ સોડા વોટરના ઉભરા સમાન બની રહી. અમને બાળકોને સંપ્રદાય પ્રત્યે તાણી ન શકી. વાત આટલેથી અટકી જતી-અમારું ઘર સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનું આશ્રિત!

આમ છતાં પણ એક વાતનું જરૂર ગૌરવ લઉં છું. મારા પિતાના નાના માણેકલાલ ભાઈશંકર ઠાકરે વચનામૃતનું અધ્યયન આજીવન કર્યું અને એના પરિપાકરૂપે વચનામૃતના ૮૦ થી વધુ વિષયો અંગે શ્રીજી મહારાજે વચનામૃતમાં જે કહ્યું તેનું એકત્રીકરણ કર્યું અને પુસ્તક તૈયાર કર્યું- વચનામૃત એકીકરણ. તેમની હયાતીમાં તેમણે તેના બે ભાગ(૧૯૦૫ અને ૧૯૧૨) પ્રકાશિત કરેલા. ત્રીજો ભાગ પ્રકાશિત કરવાની મારા પિતાજીની ઈચ્છા હતી. આ પુસ્તક અને શ્રીજી મહારાજનાં પગલાં અમને વારસામાં મળ્યાં છે.

સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનું હાલ અધ્યયન કરું છું. મારી અંગત લાયબ્રેરીમાં પાંચસોથી વધુ સંપ્રદાયનાં પુસ્તકો છે; આ સંખ્યામાં વધારો થતો જ જાય છે. સલવાવ-વાપી સ્વામિનારાયણ ગુરુકુળના પૂ. કપિલજીવનદાસજી

સ્વામીની કૃપા થકી ‘શ્રી સ્વામિનારાયણીય ઐતિહ્ય શ્રેણી’ અંતર્ગત પુસ્તકો પ્રકાશિત થતાં રહે છે. એ શ્રેણીનું એક પુસ્તક ‘વાતોનું સાહિત્ય સંદર્ભ’ તૈયાર કરવા સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનાં ૨૫ થી વધુ વાતોનાં પુસ્તકો વાંચ્યાં. એમાં શ્રીજી મહારાજે મારા વતન મહેમદાવાદની લીધેલી મુલાકાતોમાં વર્ષાન તેમજ મહેમદાવાદના હરિભક્તોની વાતો વાંચવા મળી. મને થયું, મહેમદાવાદમાં સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાય અંગે એક નોંધ તૈયાર કરવી જોઈએ. શ્રીહરિની કૃપાથી નોંધને બદલે નાનકડું પુસ્તક તૈયાર થયું. શ્રીજી મહારાજના સમયની વાતો આમાં વધુ છે.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામીનો મહેમદાવાદમાં સત્સંગ

એક સમયે શ્રીજી મહારાજ વડતાલમાં વિરાજમાન હતા. એમણે એક દિવસ પદ્મનાભાનંદ સ્વામીને આજ્ઞા કરી, ‘દેશમાં ફરીને સત્સંગ કરાવો. ‘શ્રીજી મહારાજની આજ્ઞા થતાં, પદ્મનાભાનંદ સ્વામી ફરતા ફરતા મહેમદાવાદ આવ્યા.

એ સમયે મહેમદાવાદ ગામમાં મુદ્દલ સત્સંગ નહોતો. આથી, ગામમાં સ્વામીને કોઈ આવકાર મળ્યો નહીં. કોઈ ઉતરવા માટે જગ્યા આપે નહિ. આખરે, એક ધાર્મિક વૃત્તિવાળો બ્રાહ્મણ મળ્યો. એને સ્વામીએ ઊતારાની વ્યવસ્થા કરી આપવા વિનંતી કરી. એ બ્રાહ્મણે ગામના વડાદરા બ્રાહ્મણ બહેચર ભટ્ટને મનાવી તેમના ઘરે મેડા ઉપર સ્વામીને ઊતરવાની વ્યવસ્થા કરી આપી.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી મહેમદાવાદ ગામમાં રહે; ભજન-કીર્તન કરે. પણ, એમના સત્સંગમાં કોઈ જાય નહીં. એમની પાસે બેસવા કે એમની વાતો સાંભળવા કોઈ આવે નહીં.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી જેમના ઘરે રહેતા હતા તે બહેચર ભટ્ટ પાકા વ્યસની. એમને અફીણનું બંધાણ. આખો દિવસ અફીણના ઘેનમાં રહે. એક દિવસ બહેચર ભટ્ટથી દરરોજ કરતાં વધુ અફીણ લેવાઈ ગયું ને એમની તબિયત બગડી, લથડી. સૌ કોઈને એમ થયું, હવે બહેચર ભટ્ટ નહીં રહે.

આ સમયે પદ્મનાભાનંદ સ્વામી તો બહેચર ભટ્ટના ઘરના મેડે જ રહેતા હતા. બહેચર ભટ્ટને સારા કરવા સૌએ સ્વામીને વિનંતી કરી. સ્વામી કહે, ‘બહેચર ભટ્ટને મારી સામે બેસાડો. મને અફીણ ઉતારવાના મંત્ર આવડે છે. એમનું અફીણ ઉતારી દઉં. ‘સ્વામીના કહેવાથી

બહેચર ભટ્ટને સ્વામી સમક્ષ બેસાડ્યા. કુટુંબીજનો ને સગાંવહાલાં પણ બેઠાં. પછી, સ્વામીએ ‘સ્વામિનારાયણ’ ની ધૂન શરુ કરી. સૌને એ ધૂનમાં જોડ્યા.

‘સ્વામિનારાયણ’ નામની ધૂનની અસર થઈ. બહેચર ભટ્ટને નશો ઉતરવા માંડ્યો. શરીર સ્વસ્થ થવા માંડ્યું. સૌએ હાશકારો અનુભવ્યો. બહેચર ભટ્ટને થયું, ‘આ સંન્યાસી મોટા પુરુષ છે ને સ્વામિનારાયણ ભગવાન બરા. ‘બહેચર ભટ્ટ સ્વામીને આદર આપતા થયા.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી તો સૌને શ્રીજી મહારાજનું માહાત્મ્ય કહે. બહેચર ભટ્ટ સ્વામીનું ધ્યાન રાખવા માંડ્યા. દરરોજ સ્વામીને જમાડે. સ્વામી પાસે સત્સંગ કરે. સ્વામીનાં ભજન-કીર્તન ને ધૂનમાં જોડાય. સ્વામીના સહવાસે બહેચર ભટ્ટને સત્સંગ પ્રત્યે આસ્થા થવા માંડી.

ગામમાં પણ ઘણા બધાએ બહેચર ભટ્ટની જેમ પદ્મનાભાનંદ સ્વામીનો સત્સંગ કરવા માંડ્યો.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામીએ બહેચર ભટ્ટને સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયનાં વ્રતમાન ધરાવ્યાં. બહેચર ભટ્ટ પણ સત્સંગી બન્યા.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામીને વરતાલ પરત ફરવાનો સમય થયો. બહેચર ભટ્ટને કહે, ‘તમે વરતાલ આવજો. ત્યાં સ્વામિનારાયણ ભગવાન પ્રગટ બિરાજે છે. એમનાં દર્શન કરવા જરુર પધારજો.’

(આધાર: ‘શામળિયા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીની વાતો’ (શ્રીજીની લીલા), કુંડળ, દ્વિ.આ. ૨૦૧૧, પૃ. ૭૫)

(નોંધ: ‘શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ’, સ્વામી રૂગનાથચરણદાસજી, ભા-૩, પૃ. ૩૪-૩૫ પર પણ આ વાત આપવામાં આવી છે.)

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી : જીવન

મેથાણના એક જ કુટુંબના ૧૨ સભ્યોએ શ્રીહરિ પાસેથી સંત દીક્ષા લીધી હતી. આ ૧૨માંના એક અમરાભાઈ; અમરાભાઈ તે પદ્મનાભાનંદ સ્વામી.

મંજૂકેશાનંદ સ્વામીએ તેમના ગ્રંથ ‘નંદમાળા’ માં આ ૧૨ સંતોનું સ્મરણ કર્યું છે. જૂનાગઢના સંત પ્રભુ શાસ્ત્રી અને પ્રા. રામજીભાઈ વાગડિયા ધ્વારા વિવરણ કરાયેલ ‘નંદમાળા’ માં આ ૧૨ સંતોનાં પૂર્વાશ્રમનાં નામ આપવામાં આવ્યાં છે. તે મુજબ: પિતાંબરદાસ (પિતાંબરાનંદ સ્વામી), પિતાંબરદાસના પુત્ર (પ્રજ્ઞાનંદ સ્વામી), અજા પટેલ (પૂર્ણાનંદ સ્વામી), કેશવભાઈ (સૂર્યપ્રકાશાનંદ સ્વામી), ભગુભાઈ (સ્વયંપ્રકાશાનંદ

સ્વામી), કરશનભાઈ (અનંતાનંદ સ્વામી), જીવાભાઈ (ચૈતન્યાનંદ સ્વામી), હરખાભાઈ (પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી), માધવજીભાઈ (સ્વરૂપાનંદ સ્વામી), કૃષ્ણભાઈ (શુદ્ધ ધ્યાનાનંદ સ્વામી), અમરાભાઈ (પદ્મનાભાનંદ સ્વામી), કરશનભાઈ (નિયમાનંદ સ્વામી). એક જ કુટુંબના આ બારેય સંતોએ સંપ્રદાયની ખુબ મોટી સેવા કરી છે.

મંજૂકેશાનંદ સ્વામીએ એમની ‘નંદમાળા’ માં પદ્મનાભાનંદજી સ્વામીનો પરિચય આપતાં લખ્યું છે- ‘પદ્મનાભાનંદ સંત સુજાણ રે, જેને વાલા હરિ જેમ પ્રાણ રે’. પ્રભુશાસ્ત્રી એમને વચનસિદ્ધ પુરુષ ગણે છે.

‘સંત સુમન સ્વજ’ માં પદ્મનાભાનંદ સ્વામીના જીવનની એક ઘટના નોંધાઈ છે. એ મુજબ, એક વખત સંતો, સંન્યાસીઓ સહિત શ્રીહરિ બોચાસણથી વિચરણ કરતા યુવા અને રૂવાદ ગામ વચ્ચેની સીમમાં એક વૃક્ષની છાયામાં વિશ્રાંતિ લેવા રોકાયા. મધ્યાહ્ન સમય હતો. ભોજન સાથે હતું. તેથી સર્વે ભોજનની તૈયારી કરવા લાગ્યા. એ સમયે પદ્મનાભાનંદ સ્વામી નજીકના ગામમાં ગયા. એક વિપ્રને ઘરે જઈને કહે કે, ‘તમારા ગામની સીમમાં વૃક્ષની છાયા નીચે ભગવાન સ્વામિનારાયણ બિરાજે છે. તેમને ભોજન કરવું છે. તે માટે દૂધની જરૂર છે. તમે દૂધ આપો તો હું ત્યાં લઈ જાઉં. ભગવાન જમશે એટલે તમારું ને તમારી ભેંશનું કલ્યાણ થશે.’ સ્વામીના કહેવાથી તે બ્રાહ્મણે પોતાની ભેંશ દોહીને સ્વામીને દૂધનો લોટો ભરી દીધો. તે લઈને પદ્મનાભાનંદ સ્વામી મહારાજ પાસે આવ્યા ને મહારાજને દૂધ જમાડ્યું. મહારાજે કહ્યું કે, ‘દૂધ આપનાર અને ભેંશ તે બંનેનું કલ્યાણ થશે.’ એમ કહીને, સ્વામીએ આપેલ વચનને પૂર્ણ કર્યું ને તેમના કામની પ્રશંસા કરી.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી અને રણછોડ બ્રહ્મચારી

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી અને રણછોડ બ્રહ્મચારી શ્રીહરિના અનન્ય સેવકો હતા. શ્રીહરિ કોઈપણ કામ સોંપે તેઓ તેને પૂરું કરી જ લાવે. મંદિરનાં કામો તેઓ કરે. ગમે તે કચેરીમાં. ગમે તેવા અધિકારી પાસે અટકેલું કામ તેઓ સરળતાથી પાર પાડી દે. સ્વામી અને બ્રહ્મચારીની જોડી એવી હતી કે તેઓ સાથે જાય એટલે સરકારી અધિકારી પૂરા અદબ સાથે તેમનું સ્વાગત કરે. આ બંને એવા ધીરજવાળા કે, મંદિરના કામ અર્થે એક, બે, દસ કે પંદર દિવસ ધીરજ ગુમાવ્યા વગર સરકારી કચેરીઓમાં જાય અને કામને પૂરું કરીને જ ઝંપે. પદ્મનાભાનંદ સ્વામી અને

રણછોડ બ્રહ્મચારી, બંને જિંદગીભર શ્રીહરિની ભાવ સહિત સેવા કરતા રહેલા. (‘શ્રીહરિ ચરિત્રામૃત સાગર’, ૧૧, પૂ-૨૭, ત-૫૨)

મહેમદાવાદના હરિભક્તોના મનોરથ પૂર્ણ કર્યા

પદ્મનાભાનંદ સ્વામી બહેચર ભટ્ટ અને સૌને વડતાલ શ્રીજી મહારાજનાં દર્શને પધારવાનું નિમંત્રણ આપી ગયા. થોડા જ દિવસોમાં પૂનમ આવી. ડાકોરના રણછોડરાયનાં દર્શને પૂનમ જવાની મહેમદાવાદના હરિભક્તોને બાધા. વીસેક માણસોનો સંઘ ચાલ્યો ડાકોર. એમાં બહેચર ભટ્ટ પણ ખરા. નડિયાદ પહોંચ્યા ને ત્યાં રાત રહ્યા.

સૌ યાત્રાળુઓને બહેચર ભટ્ટે કહ્યું, ‘અમારા ઘરે વડતાલના સંન્યાસી આવ્યા હતા. તે મોટા પુરુષ હતા. તેમણે મને વડતાલ શ્રીજી મહારાજનાં દર્શને આવવાનું નિમંત્રણ આપ્યું છે. માટે આપણે સૌ પહેલાં વડતાલ જઈએ ને પછી ડાકોર જઈશું.’

બહેચર ભટ્ટની વાત સૌએ સ્વીકારી ને પહોંચ્યા વડતાલ.

બહેચર ભટ્ટ સહિત મહેમદાવાદના યાત્રાળુઓ વડતાલ પહોંચ્યા ત્યારે શ્રીજી મહારાજ ઉગમણી બેઠકે બિરાજમાન હતા. (હાલ જેને જ્ઞાન બાગ કહે છે ત્યાં રહેલી ઊંચી વેદિકા પર.) સભામાં સૌ બિરાજમાન હતા. શ્રીજી મહારાજે બહેચર ભટ્ટ સહિત સૌને બોલાવીને પોતાની પાસે બેસાયાં.

આ સભામાં પદ્મનાભાનંદ સ્વામી પણ ઉપસ્થિત હતા. એમણે શ્રીજી મહારાજને કહ્યું, ‘આ બહેચર ભટ્ટે મહેમદાવાદમાં અમારી બહુ બરદાસ કરી છે. ગામમાં કોઈ ઊતરવા દેતું નહિ ને આ ભટ્ટે ઉતારો આપ્યો. પછી એમને અફીણ વધારે થયું હશે તેથી દેહ રહે તેવું નહોતું. તે તમારું ભજન કરવાથી સારું થયું.’

એથી શ્રીજી મહારાજ રાજી થયા ને બહેચર ભટ્ટ તથા સૌ હરિભક્તો સાથે વાતો કરવા માંડ્યા. બહેચર ભટ્ટ અને મહેમદાવાદના સૌ હરિભક્તો આથી ખુબ પ્રસન્ન થયા.

પદ્મનાભાનંદ સ્વામીએ મહેમદાવાદના હરિભક્તોને સીધાં અપાવ્યાં. સૌ હરિભક્તો મૂળજી પટેલની વાડીએ ગયા ને ત્યાં રસોઈ કરવા માંડી. રસોઈ બનાવતા સૌ હરિભક્તોએ વિચાર્યું જે, ‘જો સ્વામિનારાયણ ભગવાન ખરા હશે તો આપણી પાસે આવી જમવાનું માગશે.’

શ્રીજી મહારાજે મહેમદાવાદના હરિભક્તોનો સંકલ્પ અંતરજામીપણે જાણી લીધો. પોતે જ્યાં પોઢ્યા હતા ત્યાંથી ઊઠ્યા ને દાદા ખાયર ને સોમલા ખાયરને કહ્યું જે, 'ઘોડા મંગાવો. ફરવા જવું છે.'

ઘોડા આવતાં, શ્રીજી મહારાજ ઘોડે ચઢીને દાદા ખાયર વગેરેને સાથે લઈને ચાલ્યા. ફરતાં ફરતાં મૂળજી પટેલની વાડીએ આવ્યા. મહેમદાવાદના હરિભક્તો જમવા બેસવાની તૈયારીમાં હતા.

શ્રીજી મહારાજે એ સૌને કહ્યું, 'કાંઈ ખાવાનું હોય તો અમને આપો. અમને ભૂખ લાગી છે.'

એ સાંભળી સર્વે હરિભક્તો હાથ જોડી બોલ્યા, 'મહારાજ! આપને ભૂખ લાગી નથી પણ અમારો મનોરથ પૂર્ણ કરવા પધાર્યા છો.' સૌએ શ્રીજી મહારાજને થાળ ધર્યાં. શ્રીજી મહારાજ થાળ જમ્યા ને પરત ફર્યાં.

મહેમદાવાદના હરિભક્તોને શ્રીજી મહારાજના ભગવાનપણાનો પાકો સંકલ્પ થઈ ગયો. પાંચ દિવસ સુધી વડતાલ રહ્યા ને શ્રીજી મહારાજના સત્સંગ થકી પાકા સત્સંગી બન્યા.

(આધાર: 'શામળિયા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીની વાતો' (શ્રીજીની લીલા), કુંડળ, દ્વિતીય આવૃત્તિ મે ૨૦૧૧, પૃ. ૭૫ થી ૭૭)

(નોંધ: 'શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ', (ભા-૩, પૃ. ૩૪. ૩૫, સ્વામી રૂગનાથચરણદાસજી, જૂનાગઢ, સં. ૨૦૬૨ ઈ. સ. ૨૦૫૬ માં) પણ આ વાત આપવામાં આવી છે.)

મહેમદાવાદના ભક્તો

નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ 'ભક્તચિંતામણિ' (પ્ર. ૧૨૧) માં મહેમદાવાદના હરિભક્તોને યાદ કર્યા છે. સ્વામીજીએ લખ્યું છે:

મોટા ભક્ત છે મે'મદાવાદ, ભજ્યા હરિ ને તજી ઉપાધિ ॥૧૬॥
દ્વિજ ભક્ત કહીએ ધનેશ્વર, દુર્લભરામ ને ભક્ત બેચર ।
ભટ્ટ અમથો ને અંબારામ, નિરભેરામ નારણજી નામ ॥૧૭॥
હરિ પ્રભુજી ને પીતાંબર, વિશ્વનાથ ને શિવશંકર ।
ભક્ત અનુપરામ નાગર, જન મોરારજી ઉજાગર ॥૧૮॥
વ્યાસ મોતી આદિદઈ ભાઈ, હવે કહું હરિજનભાઈ ।
હરિભક્ત જેઠી રળિયાત, સુખબાને સમજાણી વાત ॥૧૯॥
અમૃત અવલ ને શિવબાઈ, ભલાં ભક્ત એ બ્રાહ્મણમાંઈ ।

એહ મે'મદાવાદમાં રહે, મુખે સ્વામિનારાયણ કહે ॥૨૦॥

નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ સાડા ચાર ચોપાઈમાં મહેમદાવાદના હરિભક્ત બાઈ-ભાઈનાં નામ ગણાવ્યાં છે.

હરિભક્ત ભાઈઓ છે-ધનેશ્વર, દુર્લભરામ, બેચરભાઈ, અમથાભાઈ ભટ્ટ, અંબારામ, નરભેરામ, નારાયણજીભાઈ, હરિભાઈ, પ્રભુજી, પીતાંબરભાઈ, વિશ્વનાથભાઈ, શિવશંકરભાઈ, અનુપમરામ નાગર, મોરારજીભાઈ, મોતીભાઈ વ્યાસવગેરે.

હરિભક્ત બહેનો છે-જેઠીબેન, સુખબા, અમૃતબેન, અવલબેન, શિવબાઈ વગેરે.

નિષ્કુળાનંદ સ્વામી કહે છે, આ સૌએ 'ભજ્યા હરિ અને તજી ઉપાધિ.' આ સૌએ શ્રીહરિની ભક્તિ કરી અને સૌ ઉપાધિઓ ત્યજી દીધી.

આ બધા મહેમદાવાદમાં રહેતા હતા પણ સદાય સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ કરતા હતા.

કરાળીમાં મહેમદાવાદના ભક્તોના મનોરથ પૂર્ણ કર્યા

એક સમયને વિશે શ્રીજી મહારાજ ગામ કરાળી પધાર્યા હતા. તે ટાણે મહેમદાવાદથી આઠ-દશ હરિભક્તો મહારાજનાં દર્શન કરવા આવતા હતા. તેમાંના કોઈએ મહારાજને ભેટ મૂકવા સારુ જામફળ લીધેલાં ને કોઈએ દાડમ લીધેલાં. ને કોઈએ લીંબુ લીધેલાં. એમ નોખાં નોખાં ફળ લઈને આવતા હતા.

કરાળી જતાં રસ્તામાં મહેમદાવાદના હરિભક્તોએ સંકલ્પ કર્યો કે, આપણી પાસે નોખાં નોખાં ફળ છે તે મહારાજ આપણી પાસેથી નોખાં નોખાં નામ દઈને માંગી લીયે તો ભગવાન ખરા.

પછી આ બધા હરિભક્તો ગામ કરાળી પહોંચ્યા. શ્રીજી મહારાજનાં દર્શન કરી બેઠા. એટલે શ્રીજી મહારાજે દરેક હરિભક્તને નામ દઈ બોલાવ્યા અને તેમની પાસે હતું જે ફળ તે માગ્યું.

પોતાના મનના મનોરથ પ્રમાણે થતાં મહેમદાવાદના આ હરિભક્તોને શ્રીજી મહારાજનો પાકો નિશ્ચય થયો. શ્રીજી મહારાજ પાસે ઉપદેશની વાતો સાંભળી આ સૌ હરિભક્તો મહારાજનાં દર્શન કરી મહેમદાવાદ પરત ફર્યાં.

(આધાર: 'શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ', સ્વામી રૂગનાથચરણદાસ, જૂનાગઢ, ભા-૩, પૃ. ૧૩૭-૩૮)

ભાણો નામે વડાદરો બ્રાહ્મણ

શ્રીજી મહારાજ રાજકોટ ખાતે સર જહોન માલ્કમને મળવા જતા હતા ત્યા વાંકિયાના મોકા ખાયરના દરબારમાં રોકાણા. મોકા ખાયરના પુત્ર ઘેલા ખાયર ને તેની માએ મહારાજને વાજતે-ગાજતે પધરાવ્યા. શ્રીજી મહારાજે સૌને તાણ કરી કરીને જમાડ્યા. પછી પોતાના ઓરડામાં જઈ સૂઈ ગયા.

બીજો દિવસ થયો. સવાર થઈ ગઈ. પણ મહારાજ જાગે નહિ. સૌ મૂંઝાય, ચાલવું છે ને મહારાજ તો હજુ જાગ્યા નથી. શ્રીજી મહારાજને જગાડવાની કોઈ હિંમત કરે નહીં.

શ્રીજી મહારાજના રસાલામાં ભાણો નામે વડાદરો બ્રાહ્મણ પણ હતો. તેણે ગોપાળાનંદ સ્વામી આદિકને કહ્યું, 'તમે મને ખીજો નહિ તો હું મહારાજને જગાડું.' ત્યારે સર્વેએ કહ્યું, 'જગાડો.'

શ્રીજી મહારાજ જ્યાં સૂઈ ગયા હતા તે ઓરડામાં ભાણો ગયો. મહારાજ તો ભર ઊંઘમાં હતા. ઝીણાં ઝીણાં નસકોરાં બોલતાં હતાં. બારણાના થડમાં આવીને ભાણાએ ઊપડતે સાદે બ્રહ્મચારીને કહ્યું જે, 'સર્વે સાબદા થયા છો?'

બ્રહ્મચારીએ કહ્યું જે, 'સર્વે સાબદા થયા છીએ. પણ મહારાજ જાગે તો ચાલીએ.'

એ સાંભળીને મહારાજ જાગ્યા. દાતણ કરી ને વસ્ત્ર પહેરી ને ઓરડામાંથી નીકળીને આથમણી કોર ઓસરીમાં આવ્યા. સૌને હાશ થઈ. સૌએ મહારાજનાં દર્શન કર્યા; ભાણાએ પણ.

(આધાર: 'શામળિયા ચૈતન્યાનંદ સ્વામીની વાતો', કુંડળ, પૃ. ૯૧-૯૨) ૨) 'શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ', રૂગનાથચરણદાસજી સ્વામી, પૃ ૩૩૬-૩૩૭)

મહેમદાવાદના ભાણાભાઈ પૂરા સમર્પિત હરિભક્ત હતા. શ્રીહરિની પણ એમના પર પૂરી કૃપા હોય તેમ લાગે છે. શ્રીહરિ રાજકોટ ખાતે ગવર્નર સર જહોન માલ્કમને મળવા ગયા ત્યારે શ્રીહરિના રસાલામાં ભાણાભાઈ હતા. એવી જ એક અન્ય ઘટના પણ જાણવા મળે છે.

વિ. સં. ૧૮૮૨માં વડતાલ ખાતે શ્રીહરિએ સ્વામિનારાયણ સમ્રદાયના વહીવટ અર્થે બે દેશ સ્થાપ્યા અને બે દેશના સંચાલન અર્થે પોતાના બે ભાઈઓના બે

પુત્રોને દત્તક લઈ, એ બે પુત્રોને બે દેશના આચાર્ય નિમ્યા. એ જ રીતે સંપ્રદાયની સ્ત્રી ભક્તોના ગુરુસ્થાને આ બંને આચાર્યશ્રીઓની પત્નીઓને નિમ્યાં. અમદાવાદ દેશના આચાર્યશ્રી અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજશ્રીનાં પત્ની સુનંદાદેવી અમદાવાદ દેશનાં અને રઘુવીરજી મહારાજશ્રીનાં પત્ની વિરજાદેવી વડતાલદેશનાં વડાં નિમ્યાં. શ્રીહરિએ જ્યારે વડતાલ ખાતે બંને દેશના આચાર્યશ્રીઓનું સંતો-હરિભક્તો ધ્વારા પૂજન કરાવ્યું ત્યારે એ સભાથી થોડેક દૂર ચોકના ઉતરાદા ભાગમાં સ્ત્રી ભક્તોની વિશાળ સભામાં સુનંદાદેવી અને વિરજાદેવીનું પણ પૂજન કરાવ્યું. આ માટે, શ્રીહરિએ અમદાવાદના દામોદર શેઠ, પીજના વનમાળીદાસ તથા મહેમદાવાદના ભાણાભાઈને પૂજન કાર્યક્રમનું આયોજન કરવા મોકલેલ. આમ, ભાણાભાઈ સાંપ્રદાયીક કાર્યક્રમોના આયોજન માટે સુયોગ્ય હરિભક્ત મનાયા હતા. (શ્રીહરિસ્વરૂપ રહસ્યામૃતમ, પૃ. ૮૯૪) ૨-૮-૧૬

મારાં બાના જણાવ્યા મુજબ, મહેમદાવાદમાં આજે જ્યાં બહેનોનું મંદિર છે ત્યાં મારા પિતાજીના બા નમંદાબાનું લગ્ન થયેલું. જ્યાં ચોરી બાંધી હતી તે સ્થળે જ સિંહાસન બનાવાયું છે. આજે તો મંદિરનો જીર્ણોધ્ધાર થઈ રહ્યો છે. કેટલાક હરિભક્તોના જણાવ્યા મુજબ, આ બંને મંદિરો અમારા પૂર્વજોની જમીન પર બંધાયાં છે.

ઉદેપુરનાં રાણીને વડાદરો બ્રાહ્મણે શ્રીજી મહારાજની ઓળખ કરાવી

ઉદેપુર-જોધપુરનાં રાણી ઝમકુબાઈને શ્રીજી મહારાજનો પરિચય કરાવનાર એક વડાદરો બ્રાહ્મણ હતો. આ ઝમકુબાઈ એટલે ભૂજનાં લાધીબાઈ જોડે શ્રીજી મહારાજે રાખેલાં તે માતાજી.

વાત એમ બનેલી કે, મહેમદાવાદના વડાદરો બ્રાહ્મણ ભિક્ષા માગવા ઉદેપુર બાજુ ગયેલા. એક સવારે એક કૂવા પર આ બ્રાહ્મણ સ્નાન કરતા હતા, અને સાથે સાથે સ્વામિનારાયણ સ્વામિનારાયણ એમ બોલી પ્રભુ સ્મરણ કરતા હતા. તે કૂવા પર એક રસોઈઓ બ્રાહ્મણ પણ સ્નાન કરવા આવેલો. તેને થયું, આ સ્વામિનારાયણ કોણ? એણે પેલા બ્રાહ્મણને પૂછ્યું, એટલે વડાદરો બ્રાહ્મણે સ્વામિનારાયણ ભગવાનની, એમના ઐશ્વર્યની વાતો કહી સંભળાવી. એ સાંભળી રસોઈઓ બ્રાહ્મણ દરબારમાં ગયો ને વડાદરો બ્રાહ્મણ શહેરમાં ભિક્ષા માગવા ગયો. રસોઈયા બ્રાહ્મણે દરબારમાં રાણી સમક્ષ વડાદરો બ્રાહ્મણે કહેલ ભગવાન સ્વામિનારાયણની વાતો કહી. એ સાંભળીને

રાણીના મનમાં બહુ જ શાંતિ થઈ.

રાણીએ તેના રસોઈઆને તે બ્રાહ્મણને બોલાવી લાવવા જણાવ્યું. રસોઈયા બ્રાહ્મણે શહેરમાં ફરીને વડાદરા બ્રાહ્મણને શોધી કાઢ્યો અને રાણી પાસે લઈ ગયો. રાણીએ પૂછ્યું, ‘સ્વામિનારાયણ કોણ છે?’ વડાદરા બ્રાહ્મણે શ્રીજી મહારાજની, તેમના ઐશ્વર્યની, તેમના સંતોની અનેક વાતો કહી. એણે ત્યાગી બાઈઓની પણ વાતો કહી. એ સાંભળીને રાણીને રાજ્યનું સુખ અસાર જેવું લાગવા માંડ્યું. રાણીને તો ભગવાન સ્વામિનારાયણને મળવાની તાલાવેલી લાગી.

રાણીએ વડાદરા બ્રાહ્મણને કહ્યું, ‘હું તમને વીસ હજાર રૂપિયા આપું તમે મને ભગવાન સ્વામિનારાયણ પાસે લઈ જાવ’. વડાદરા બ્રાહ્મણે વિચાર્યું, આ તો રાણી છે. એમને લઈ જઈએ તો રાજા દુશ્મન થાય. આ કામ ન કરાય. એણે કહ્યું, ‘રાણીબા, અમે બ્રાહ્મણ. અમે રાજાને પૂછ્યા સિવાય રાણીને ના લઈ જઈ શકીએ. રાજા અમને મારી નાખે. અમારી હિંમત નહીં. એમાં અમને માફ કરો.’

એ રાણી પછી મહેલ છોડી ભાગી નીકળ્યાં ને વરતાલ પહોંચ્યાં. આમ, પદ્મનાભાનંદ સ્વામીએ કરાવેલ સત્સંગનું એક સારું પરિણામ આવ્યું. (આધાર: ૧૦/ પૃ. ૧૮૫-૮૬)

‘તમારું કાર્ય મહાવ્રત છે.’

ગઢડા ખાતે શ્રીહરિએ ત્યાંના ૨૫ વર્ષના નિવાસ દરમિયાન વર્ષ દરમિયાન આવતા તમામ ઉત્સવો કેવી ભવ્યતાથી ઉજવાતા તેનો ખ્યાલ આપતું એક અત્તકૂટ ઉત્સવનું વિગતે વર્ણન વાંચવામાં આવ્યું. દાદા ખાયરનાં બહેનો જીવુબા અને લાડુબા આવા ઉત્સવોનાં મુખ્ય આયોજક રહેતાં. એમના માર્ગદર્શન હેઠળ અન્ય બહેનો વિવિધ પ્રકારની કામગીરી કરતી. ગુજરાતભરમાંથી

આવેલ આશ્રિત બહેનો અને ભાઈઓ આ કાર્યમાં જોડાતાં. મહેમદાવાદના હરિભક્તોના પણ ઉલ્લેખ મળે છે. મહેમદાવાદના પીતાંબર અને અનૂપરામ(અ-૬, શ્લો-૧૪), કાશી અને સુખા (અ-૬, શ્લો-૨૫) આ કાર્યમાં જોડાયેલાં. આ બધાની સેવાથી પ્રસન્ન થયેલા શ્રીહરિએ તે બધાને કહેલું કે, તેમનું આ કાર્ય ‘મહાવ્રત’ છે.

દુર્લભરામે શ્રીહરિની આજ્ઞા ન માની

બેયરભાઈ અને દુર્લભરામ બંને વડાદરા બ્રાહ્મણો અને બંને શ્રીજી મહારાજના પરમ એકાંતિક ભક્તરાજ. બેયરભાઈ અને દુર્લભરામ બંને મંદિરમાં અખંડ ધ્યાન, ભજનને કથાવાર્તા કરતા. બંને વચ્ચે અપાર સ્નેહ હતો. ક્ષણવાર પણ જુદા પડે તો જ્યારે ભેગા થાય ત્યારે બંનેને શાંતિ થાય.

પણ, બેયરભાઈ ને દુર્લભરામને કોઈક વ્યવહારના પ્રસંગથી પરસ્પર ખેંચતાણ થઈ ને અબોલા થયા. પાછા ન પડે. સામે જોવાનો પણ વ્યવહાર ન રહ્યો. કહેવાય છે કે, બેયરભાઈ જ્યારે મંદિરમાં માળા ફેરવતા હોય ત્યારે દુર્લભરામ મંદિરની ખડકીએ ખોંખારો કરે તે સાંભળીને તુરત જ બેયરભાઈ માથે પાઘડી મૂકીને ઘરે ચાલ્યા જાય. તેવી જ રીતે, બેયરભાઈ મંદિર આવે ત્યારે દુર્લભરામ ઘરે ચાલ્યા જાય. બંને વચ્ચે અણબનાવ ને વિરોધ વધતો જ જતો.

બેયરભાઈ ને દુર્લભરામ બંને વચ્ચેના અણબનાવના સમાચાર કોઈ હરિભક્તે શ્રીજી મહારાજને વડતાલમાં કહ્યા. બેયરભાઈ ને દુર્લભરામ બંને શ્રીજી મહારાજના કૃપાપાત્ર હતા. આથી, એમના અણબનાવના સમાચાર સાંભળી શ્રીજી મહારાજ બીજે દિવસે સવારે જ, બે સવારો સાથે, મહેમદાવાદ પહોંચ્યા અને ગામની ભાગોળે ઊભા રહીને બેયરભાઈને બોલાવ્યા. શ્રીહરિનો સંદેશો મળતાં જ, બેયરભાઈ તુરત ગામની ભાગોળે પહોંચ્યા. દંડવત પ્રણામ કરીને શ્રીજી મહારાજને પગે લાગ્યા. તેમણે પૂછ્યું, ‘હે મહારાજ! આપ ક્યાંથી આવો છો ને ક્યાં પધારો છો?’

શ્રીજી મહારાજે કહ્યું જે, ‘હું વડતાલથી આવું છું ને મેં સાંભળ્યું કે તમે ને દુર્લભરામ બંને હાલ અબોલા ધરાવો છો. મારે તમને બંનેને પુનઃ મિત્રો બનાવવા છે. માટે આવ્યો છું.’

શ્રીજી મહારાજની નારાજગી જાણી, બેયરભાઈ તુરન્ત બોલ્યા, ‘હે પ્રભુ! મારે તો આપને પ્રસન્ન કરવા છે. માટે આપ જેમ આજ્ઞા કરો તેમ કરવા હું રાજી છું. આપ

કહેતા હો તો દુર્લભરામના જોડા મારે માથે મૂકું ને મોઢામાં ઘાસ લઈને તેમને દંડવત પ્રણામ કરીને માફી માગું. અગર તો, મારી પાઘડી દુર્લભરામ હાથમાં લઈને મને જયશ્રી સ્વામિનારાયણ કહે ને હું તેમને કહું, ને પાણીમાં લીટો કરીએ. હવે જેમ આપની આજ્ઞા.’

શ્રીહરિ બેચરભાઈની નિખાલસતા ને પોતાના પ્રત્યેની નિષ્ઠા જોઈ ખૂબ પ્રસન્ન થયા. શ્રીહરિ બોલ્યા, ‘બેચરભાઈ, તમને ધન્ય છે. તમે મારી મરજી બરાબર સાચવી તેથી હું તમારા પર પ્રસન્ન થયો છું.’

પછી શ્રીજી મહારાજે દુર્લભરામને બોલાવ્યા. દુર્લભરામે શ્રીજી મહારાજને દંડવત પ્રણામ કરી પગે લાગ્યા. પૂછ્યું, ‘મહારાજ! શી આજ્ઞા છે?’

શ્રીજી મહારાજ કહે જે, ‘દુર્લભરામ, તમારે ને બેચરભાઈને અબોલા છે તે મૂકાવવા આવ્યો છું. મેં બેચરભાઈને પણ આવી જ આજ્ઞા આપી છે. એમણે તો મને કહ્યું છે કે, તેઓ તમારા જોડા માથે મૂકી ને મોઢામાં ઘાસ લઈ દંડવત કરી પગે લાગીને માફી માગવા તૈયાર છે. તમારે અબોલા ટાળવા, તમે તેમની પાઘડી હાથમાં લઈ તેમને જયશ્રી સ્વામિનારાયણ કહો.’

એ સાંભળી દુર્લભરામ કહે, ‘હે મહારાજ! હું એની પાઘડી મારા હાથમાં લઈશ નંઈ ને જય સ્વામિનારાયણ કહીશ નહીં. બીજી કોઈ આજ્ઞા હોય તો કહો.’

દુર્લભરામની નફફટ વાત સાંભળી, શ્રીજી મહારાજ નારાજ થઈ ગયા ને તુરત જ વડતાલ પરત ફર્યા.

વાતને થોડો સમય થયો. દુર્લભરામના દીકરાનું લગ્ન આવ્યું. જાનમાં જવા જ્ઞાતિજનોને નોંતરું આપ્યું. ત્યારે જ્ઞાતિજનોએ દુર્લભરામને કહ્યું, ‘દુર્લભરામ, બેચરભાઈ વગર અમે કોઈ જાનમાં આવીશું નહિ. તમે બેચરભાઈને જાનના આગેવાન બનાવો તો જ આવીએ.’

જ્ઞાતિજનોની વાત સાંભળી દુર્લભરામ ઢીલા પડ્યા. દીકરાને પરણાવવો હતો. જાન લઈ જવી હતી. જ્ઞાતિમાં સારું દેખાડવું હતું. બેચરભાઈની માફી માંગી, સમાધાન કરે તો જ જાનમાં બધા આવે. કમને એ ગયા બેચરભાઈ પાસે, દંડવત કર્યા ને માફી માગી. દીકરાના લગ્નની જાનમાં અગ્રેસર બનવા વિનંતિ કરી ને વર્ષોના અબોલા તોડ્યા.

વાત વડતાલ શ્રીજી મહારાજ પાસે પહોંચી. શ્રીજી કહે, ‘જીવનો સ્વભાવ કેવો છે! બંને વચ્ચે અબોલા

દૂર કરવા હું ખાસ મહેમદાવાદ ગયો હતો. દુર્લભરામે મારી વાત માનેલી નહીં. ગરજ પડી એટલે બેચરભાઈને નમ્યા. બેર! બંને વચ્ચે સમાધાન થયું ને સારું થયું.’

કહેવાનું તાત્પર્ય એટલું જ કે, બેચરભાઈ ને દુર્લભરામ બંને શ્રીહરિના ભક્તો હતા. પણ બેચરભાઈ પૂરા સમર્પિત હતા ને તે શ્રીજીના રાજીપામાં જ પોતાનું કલ્યાણ સમજતા હતા. દુર્લભરામને સાંસારિક વળગણોથી મુક્તિ મળી ન હતી. એ પણ શ્રીહરિના ભક્ત જ હતા. પણ, સાંસારિક માયા ને જીવના ગમા-અણગમા એમના પર હાવી થઈ ગયેલા. એથી, એ શ્રીહરિનો રાજીપો પ્રાપ્ત કરી ન શક્યા. બેચરભાઈની જેમ, શ્રીહરિને રાજી કરવામાં જ આપણું કલ્યાણ છે.

(આધાર: ‘શ્રી સહજાનંદ સ્વામી ચરિત્ર.’ બ્રહ્મચારી આત્માનંદ સ્વામી, પીજ, ૨૦૦૮, પૃ. ૨૩૩-૩૪)

ઉમિયાબાઈની સમજણ પર

શ્રીજી મહારાજ પ્રસન્ન થયા.

મહેમદાવાદના દુર્લભરામ પંડ્યાનાં પત્ની ઉમિયાબાઈ. શ્રીહરિમાં પૂરી શ્રદ્ધાવાળાં ભક્ત. દુર્લભરામ ને ઉમિયાબાઈના એકના એક દીકરાનું અકાળે અવસાન થયું. ત્યારે મહારાજ મહેમદાવાદ પધાર્યા.

શ્રીજી મહારાજના ઉતારે ગયાં ત્યારે ઉમિયાબાઈએ સારાં સારાં લુગડાં તથા ઘરેણાં પહેર્યાં હતાં. એક ઘરેણું તો સાતસો રૂપિયાની કિંમતનું મંડિલ હતું. મહારાજ પોતાના દીકરાના અવસાન સમયે પધાર્યા તેનો તેમને આનંદ હતો.

ઉમિયાબાઈના થાળને જમતાં જમતાં શ્રીજી મહારાજ મૂળજી બ્રહ્મચારીને કહે, ‘બ્રહ્મચારી! આ બાઈને એકનો એક દીકરો હતો ને તે દેહ મેલી ગયો છે તો પણ તેને જરાયે શોક જણાતો નથી.’

એ સાંભળી ઉમિયાબાઈ બોલ્યાં, ‘હે મહારાજ! તે તો તમારા ધામમાં ગયો છે. તેનો શોક શા સારુ કરવો જોઈએ?’ ઉમિયાબાઈની વાત સાંભળી, તેની સમજણ જોઈ મહારાજ રાજી થયા. જમ્યા બાદ શ્રીજી મહારાજ ઉમિયાબાઈને ઘેર ગયા.

શ્રી સ્વામિનારાયણ ગુરુકુળ, મેમનગરના વિદ્વાન કથાકાર પૂ. હરિસ્વરૂપ સ્વામીએ મહેમદાવાદના દુર્લભરામ પંડ્યાના દીકરાના અવસાનના પ્રસંગનું આખ્યાન સરસ રીતે વર્ણવ્યું છે. આ ઘટના ‘શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ’ માં (ભા-૩, પૃ. ૧૩૮) પણ વર્ણવાઈ છે.

આ ઘટના બાદ રામનવમી પર દુર્લભરામ ને ઉમિયાબાઈ શ્રીજી મહારાજનાં દર્શને વડતાલ ગયાં. વડતાલ ખાતે દુર્લભરામ ખુબ જ માંદા થઈ ગયા ને દેહ ના રહે તેવું થઈ ગયું. શ્રીજી મહારાજે ઉમિયાબાઈને પૂછ્યું, ‘તમારા ધણીનો દેહ રહે તેમ નથી તો તમને તેનો શોક થાશે કે કેમ?’ ત્યારે ઉમિયાબાઈ બોલ્યાં, ‘હે મહારાજ! તે તમારા ધામમાં જાય તેનો શોક શા સારુ કરવો પડે? પણ લોકમાં કહેવાશે કે ભગવાનનાં દર્શને ગઈ ને રંડાપો લઈને આવી.’

એટલે શ્રીજી મહારાજે કહ્યું, ‘તેને બદલે તમારો નોકર દેહ મેલે તો?’

ત્યારે ઉમિયાબાઈ કહે જે, ‘તે તો બીજો કરી લેશું.’ આથી મહારાજે કહ્યું, ‘હવે અમે દુર્લભરામને મરવા નહીં દઈએ. તેને તમે સાકર ને દહીં પાઓ.’ ઉમિયાબાઈએ પોતાના પતિ દુર્લભરામને સાકર અને દહીં પાચું. તેથી દુર્લભરામને સૂવાણ થઈ. પણ, દુર્લભરામનો ચાકર દેહ મેલી ગયો. ઉમિયાબાઈને દુર્લભરામ મહેમદાવાદ પરત ફર્યા.

(આધાર: ‘શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ’, સ્વામી રૂગનાથચરણદાસજી, ભા-૩, પૃ. ૧૩૮-૩૯)

દુર્લભરામ અંતે નિર્ધન થઈ ગયા

દુર્લભરામ બહુ આશામી હતા. એમની કૌટુંબિક સંપત્તિના ભાગ પડ્યા ત્યારે તોળી તોળીને રૂપિયા વહેંચાયા હતા. એ સમયે એમની પાસે વીસ હજાર રૂ.નાં તો ઘરેણાં હતાં.

પણ, મહારાજનું વચન ન માન્યું તેથી તે બધું ખવાઈ ગયું ને સાવ રાંક જેવા થઈ ગયેલા.

ભગવાનનું વચન લોપે તે દુઃખી થાય છે. માટે ભગવાનનું વચન લેશમાત્ર ન લોપવું એ સિધ્ધાંત વાત છે. (આધાર: ‘શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ’, સ્વામી રૂગનાથચરણદાસ, ભા-૩, પૃ. ૧૩૯)

માગણનો વ્યવસાય પણ શ્રીહરિના સાચા હરિભક્તની વાત

મહેમદાવાદના જેટલા હરિભક્તો હતા તે બધા જેતલપુર આવ્યા. તેમણે ઘણા ભક્તિભાવથી શ્રીહરિને કહ્યું, ‘આપ જ્યારે વડતાલ પધારો ત્યારે કૃપા કરીને અમારે ગામ આરામ કરવા આવજો. આપ આવતાં અને જતાં અમારા ગામમાં રહો છો ત્યારે આનંદ થાય છે.’ શ્રીહરિ તે દિવસોમાં હરિભક્તોના અપાર ભાવને જોઈને તેને પૂરો

કરવા માટે સત્સંગમાં ફરતા હતા. આથી, જેતલપુરથી ચાલી અને કનીપુર થઈ શ્રીહરિ મહેમદાવાદ પધાર્યા.

મહેમદાવાદના બધા હરિભક્તો શ્રીહરિની સન્મુખ આવ્યા. નદીથી થોડા નજીક આવ્યા ત્યારે શ્રીહરિનાં દર્શન કરીને અત્યંત સુખ પામ્યા. હરિભક્તો ફૂલના હાર લાવ્યા હતા તે શ્રીહરિને પહેરાવ્યા અને ફૂલના તોરા પાઘમાં ધીરે રહીને ધરાવ્યા. ફૂલના જે બાજુબંધ લાવ્યા હતા તે શ્રીહરિની ભુજાઓ ઉપર બાંધ્યા. નદી ઉતરીને શ્રીહરિ જ્યારે ગામ તરફ આવ્યા ત્યારે અનેક પ્રકારનાં વાજીત્રો સામે આવી ગયાં. ત્યારે મધ્યાહનનો સમય થયો હતો.

શ્રીહરિ મહેમદાવાદ ગામના રાજમાર્ગ પર ચાલ્યા. શ્રીહરિનાં દર્શન કરીને પુરના લોકો પોતાને ભાગ્યશાળી માનવા લાગ્યા. હરિભક્તોએ બજારો અને દુકાનો શણગારેલ. શ્રીહરિ અશ્વ પર બિરાજમાન હતા, મસ્તક ઉપર છત્ર ધારણ કરેલું અને ચોપદાર છડી પોકારતો હતો. જેટલા પાર્ષદ હતા તેટલા શ્રીહરિની આગળ ચાલીને બંદુકો ફોડી આનંદ વ્યક્ત કરતા હતા. સંતો બધા કીર્તન ગાતા હતા. આ આશ્ચર્યકારી શોભાયાત્રા ગામયાત્રા ગામલોકો આનંદથી માણતા હતા.

એક વડાદરા બ્રાહ્મણ હરિભક્ત થયા હતા. તે ભિક્ષાવૃત્તિ કરતા હતા. તે વિપ્ર પોતાનું પેટ ભરવાને માટે કુંસંગી જે રીતે રાજી થાય તે રીતે બોલતા હતા. વળી, તેઓ માતાજીનો વેશ ધરતા. બહુચર અને અંબાનો વેશ આબેહૂબ રાખતા અને તેવે સમયે હાથમાં ત્રિશૂળ તથા માથા પર ચૂંદડી રાખતા. હરિભક્તો તેને જાણતા નહિ. તેણે શ્રીહરિની આજ્ઞા લીધી હતી. વળી, તે વડાદરા બ્રાહ્મણ સત્સંગના શિક્ષાપત્રીના બધા નિયમ પાળતા. શ્રીહરિ તે વિપ્રને રાજી કરવા માટે તેને ગામ પધાર્યા.

ગામના હાકેમ સાંજના શ્રીહરિનાં દર્શને પધાર્યા. તેઓ દક્ષિણી વિપ્ર હતા.

જ્યારે દિવસ એક ઘડી બાકી રહ્યો ત્યારે રસોઈ તૈયાર થઈ. વડાદરાની ભોજનશાળા હતી ત્યાં શ્રીહરિ આવ્યા. શ્રીહરિને વિધવિધ પકવાન જમાડ્યાં. શ્રીહરિ જમી રહ્યા એટલે સંતોની પંગત થઈ. શ્રીહરિએ લાડુ પીરસ્યા. બધા જમી રહ્યા એટલે ભક્તોના મનોરથ પૂર્ણ થયા. બીજા દિવસે શ્રીહરિ દેગામ થઈ ડભાણ પધાર્યા. (‘શ્રીહરિચરિત્ર મૃતસાગર’, ભા-૮, પૃ. ૧૯, ત-૫૨-૫૩)

શ્રીહરિ સાથે હરિભક્તોએ સ્નાનનો લ્હાવો લીધો.

કનીજથી મહેમદાવાદ ગામની નદીમાં આવીને શ્રીહરિએ સંતો તથા હરિભક્તો સહિત સ્નાન કર્યું. મહેમદાવાદ ગામના જે હરિભક્તો હતા તે બધા શ્રીહરિનાં દર્શન કરવા માટે ત્યાં નદી ઉપર આવ્યા. શ્રીહરિનાં દર્શન કરીને તે બધા બહુ આનંદ પામ્યા. તેઓ બધાએ પણ શ્રીહરિ સાથે નદીમાં સ્નાન કરવાનો લ્હાવો લીધો. ગામમાંથી આવેલ હરિભક્તોએ શ્રીહરિને ફૂલના હાર પહેરાવી વંદના કરી. ત્યારબાદ શ્રીહરિ ઘોડા પર સવાર થયા અને ગામ તરફ ચાલ્યા. તેમની આગળ સંતો, વર્ણી તથા હરિભક્તો ચાલ્યા. શોભાયાત્રા દરમિયાન સંતો ગરબીનાં પદ ગાતા હતા. નગરજનોને દર્શન આપતા અને આનંદ ઉપજાવતા થકા શ્રીહરિ ગામથી પૂર્વ દિશામાં અને ગામથી બહારના ભાગમાં આવ્યા. ગામના હરિભક્તોએ તૈયાર કરેલ આ સ્થાને શ્રીહરિ પીપળાના ઝાડની છાયામાં પલંગ ઉપર બેઠા. તે સમયે સભા થઈ. શ્રીહરિ તથા સંતો માટે વિપ્ર દુર્લભરામજીએ લાડુની રસોઈ કરાવી. સુવાસિનીબાઈ તથા વરિયાળીબાઈએ રસોઈ બનાવી હતી. શ્રીહરિ તે જમ્યા. ત્યારબાદ શ્રીહરિએ સંતોને જમાડ્યા. પછી ઉતારે પધાર્યા. મહેમદાવાદના હરિભક્તોને શ્રીહરિએ અપાર સુખ આપ્યું. મહેમદાવાદ ગામમાં એક રાત રહી શ્રીહરિ દેગામ થઈને ડભાણ આવ્યા. ('શ્રીહરિચરિત્રામૃત સાગર', ૧૨, પૂ. ૨૮, તરંગ, ૨૪)

દુર્લભરામ-બેચરભાઈ-અંબારામની સેવાઓ થકી વડાદરા વિપ્ર 'સરસ' કહેવાયા

જેતલપુરથી વડતાલ રામનવમી કરવા જતા શ્રીહરિ મહેમદાવાદ પધાર્યા. ત્યાં વડાદરા વિપ્ર દુર્લભરામ, બેચરભાઈ અને અંબારામ, એ ત્રણ હરિભક્તનાં ઘર હતાં. વડાદરાની નાતમાં એ ત્રણ મુખ્ય કહેવાતા. વડાદરાઓમાં બાઈ ભાઈ અપાર હરિભક્તો હતા. પણ આ ત્રણ હરિભક્તના ઘરના લીધે જ વડાદરા વિપ્ર ઘણા સરસ કહેવાતા હતા. તે ત્રણેય ઘર શ્રીહરિ, સંતો અને હરિભક્તોના સમાન બીજા કોઈને માનતા નહિ. તેથી શ્રીહરિ તથા સંતોની સેવા કરવામાં તેઓ સર્વોપરી લાભ માનતા હતા. તે હરિભક્તો જેના જેવા નિયમ હોય, તે પાળીને સેવા કરતા હતા. વડાદરા હરિભક્ત વિપ્રોને સેવા કરવાનો જે ભાવ હતો તેને શ્રીહરિ જાણતા હતા. તેથી તે મહેમદાવાદ આવતા હતા. મહેમદાવાદ ગામમાં બીજા પણ જે હરિભક્તો હતા તે સન્મુખ આવ્યા, અને શ્રીહરિને

ભક્તિભાવપૂર્વક ગામમાં પધરાવ્યા. શ્રીહરિનો મંદિરમાં ઉતારો કર્યો. હરિભક્તો તથા સંતોને માટે સુંદર રસોઈ કરાવીને સહુને જમાડ્યા. શ્રીહરિ ત્યાં રાત રહીને ચાલ્યા તે દેગામ તથા દભાણના હરિભક્તોને દર્શન દઈને વડતાલ ગામ આવ્યા. ('શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર', ભા-૧૨, પૂ. ૨૮, ત-૧૦૯)

શ્રીહરિની મહેમદાવાદ પધરામણી

આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજશ્રી રચિત 'શ્રીહરિલીલામૃતમ'ના ભા-૩, કળશ-૭, વિશ્રામ-૭ માં મહેમદાવાદના ભક્તજનોનો અને મહેમદાવાદમાં પધરામણીના ઉલ્લેખ થયા છે :

- (૧) મહેમદાવાદ જેનું ધામ, અંબારામ ને દુર્લભરામ ॥ ૫૩ ॥
- (૨) ભા-૩, કળશ-૭, વિશ્રામ ૬૯ માં ગવાયું છે :
પ્રભુ ત્યાં થકી મેમદાવાદ, રહ્યા જે તહાં દિવસ એકાદ;
ભટ્ટબેચર ને અંબારામ, આવ્યા દુર્લભરામ તે ઠામ ॥ ૬૭ ॥
સૌએ સેવા સજી શુભ રીતે, નિરખ્યા પ્રભુ પૂરણ પ્રીતે;
ગયા ગિરધર ખાત્રજ ધામ..... ॥ ૬૮ ॥
- (૩) ભા-૩, કળશ ૭, વિશ્રામ ૮૨ માં ગવાયું છે :

પૂર્વછાવો

જીવન જ્યતલપુર થકી, ગયા મેમદાવાદ મોઝાર;
સેવા સજી સતસંગિયે, ધરી અંતરે હેત અપાર. ૧
અંબારામ ને દુર્લભરામ, પંડ્યા ઈશ્વર સદ્ગુણધામ ;
બીજા પણ સતસંગી સમેત, પૂજ્યા શ્રીહરિને ધરી હેત. ૨
ગામબારૂ પૂરવ દિશ માંય, વડે હેઠ વિસામો છે ત્યાંય;
હરિકૃષ્ણે કર્યા ત્યાં ઉતારો, વડ જોઈને શોભિત સારો. ૩
વિપ્ર તે ગામના વિધ્વાન, આવ્યા દર્શન કાજ તે સ્થાન;
ઝીણાં પ્રશ્ન પૂછ્યા મહારાજે, કહ્યું તે સમે તેહ સમાજે. ૪
એનો ઉત્તર અમથી ન થાય, કહો આપ કરીને કૃપાય;
પછી કૃષ્ણે તે ઉત્તર કહ્યા, સુણીને રાજી સૌ રાજી વિપ્ર થયા. ૫
દૈવી જીવનાં સંશય ગયો, નિશ્ચે શ્રીહરિનો તેને થયો;
મેમદાવાદથી મહારાજ, ચાલ્યા સંતનો લઈને સમાજ. ૬

(૪) ભા-૪, કળશ ૮, વિશ્રામ-૫ માં ગવાયું છે

(જેતલપુરમાં બે દિવસ રહી)

સુખ સત્સંગીને દીધું જેહ, મુખે વર્ણી થાય ન તેહ;
પછી ત્યાંથી પ્રભુજી સિધાવ્યા, મેમદાવાદમાંહતિ આવ્યા. ૪૫
(૫) ભા-૪, કળશ-૮, વિશ્રામ ૫૫ માં ગવાયું છે:

થોડી વાર કર્યો ત્યાં વિરામ, ગયા મે 'મદાવાદમાં શ્યામ;
રહ્યા બેચરભાઈને ઘેર, સેવ્યા દુલ્લભરામે સુપેર. ૩૫
કર્યો સ્નેહ કરી તેણે થાળ, જમ્યા જીવન જન પ્રતિપાળ;
જૂનું મંદિર છે જેહ ઠામે, સભા ત્યાં સજી સુંદરશ્યામે. ૩૬

કરી સંપ વિષે ઘણી વાત, સુણી સર્વે થયા રળિયાત; બીજે દિવસ મળી હરિજન, કહે ચાલો કરીને ભોજન. ૩૭
અતિ આગ્રહના શબ્દ ભાખ્યા, ત્યારે સંતોને જમવાને રાખ્યા; ચાલ્યા ત્યાં થકી શ્યામ સુજાણ, ઉતર્યા વડહેઠ ડભાણ. ૩૮

આમ, આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજશ્રીએ, શ્રીહરિએ મહેમદાવાદમાં કુલ પાંચ પધરામણી કરી તેમ નોંધ્યું છે. 'ભક્તચિંતામણિ'માં નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ શ્રીહરિની મહેમદાવાદ પધરામણી પ્ર.૮૪ માં વર્ણવી છે:

પછી ત્યાંથી આવીઆ, મોહન મહેમદાવાદ ।
પુર બાહેર ઉતર્યા, ત્યાં કર્યો જ્ઞાન સંવાદ ॥૩૭॥
જન પ્રત્યે જીવન કહે, જેને જેટલો સતસંગ ।
તેને તેટલાં પાપનો, થાય બાહેર ભીતરભાગ ॥૩૮॥
તમે જાણો અમ ત્યાગિયું, ખાન પાન સુખ સંસાર ।
શીત ઉષ્ણ સહી શરીરે, ભજીએ છીએ મોરાર ॥૩૯॥
આગે મોટા અધિપતિ, જેનાં અતિ કોમળ અંગ ।
એક તનની જતનમાં, જન રહેતા બહુ બહુ સંગ ॥૪૦॥
તેણે પ્રભુ કારણે, કર્યા તન મન સુખ ત્યાગ ।
સહ્યાં કષ્ટ શરીરમાં, ધન્ય તેનો વૈરાગ્ય ॥૪૧॥
એના જેટલું આપણે, કાંઈ ત્યાગ્યું નથી તનથી ।
માટે સંશય સુખ દુઃખનો, મેલી દેવો તન મનથી ॥૪૨॥
અમે જોને આવિયા, તમ કારણે તન ધરી ।
મન વાણી પહોંચે નહિ, રહે નેતિ નેતિ નિગમ કરી ॥૪૩॥
માટે અમારા દાખડા, સામું જોજ્યો સહુ મળી ।
અન્ય વાસના અંતરે કોઈ રાખશો માં કહુ વળી ॥૪૪॥
નરને નારી નારીને નરની, વળી પુત્રની પ્યાસ રહી ।
તો બહોળા પુત્ર પુરુષ મળશે, થાશે ફજેતિ બહુ સહી ॥૪૫॥
મારો મૂકી આશરો, જે વિષયસુખને વાછશે ।
તે સુખ નહિ પામે સ્વપ્ને, સામું પડ્યા દુઃખમાં પામશે ॥૪૬॥
એટલી વાત કરી હરિ, પછી પુરમાં પધારિયા ।
ભોજન બહુ ભુવન કરી, જનમદ મોદ વધારિયા ॥૪૭॥
પછી જમાડી સંતને, ત્યાંથી ચાલિયા તતકાળ ।
દેગામે દર્શન દઈ, આવ્યા ડભાણે દયાળ ॥૪૮॥

શ્રીહરિ ચરિત્રામૃતસાગર (ભા-૭, પૂ-૧૭, તરંગ-૮૧)માં પણ શ્રીહરિનું મહેમદાવાદની બે દિવસની મુલાકાતનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. તે આ પ્રમાણે છે:

આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજશ્રી રચિત 'શ્રીહરિલીલામૃતમ'ના ભા-૩, કળશ-૭, વિશ્રામ-૭ માં મહેમદાવાદના ભક્તજનોનો અને મહેમદાવાદમાં પધરામણીના ઉલ્લેખ થયા છે:

(૧) મહેમદાવાદ જેનું ધામ, અંબારામ ને દુર્લભરામ ॥૫૩॥
(૨) ભા-૩, કળશ-૭, વિશ્રામ ૬૯ માં ગવાયું છે :

પ્રભુ ત્યાં થકી મેમદાવાદ, રહ્યા જે તહાં દિવસ એકાદ; ભદ્ર બેચર ને અંબારામ, આવ્યા દુર્લભરામ તે ઠામ ॥ ૬૭ ॥
સૌએ સેવા સજી શુભ રીતે, નિરખ્યા પ્રભુ પૂરણ પ્રીતે; ગયા ગિરધર ખાત્રાજ ધામ..... ॥૬૮ ॥

(૩) ભા-૩, કળશ ૭, વિશ્રામ ૮૨ માં ગવાયું છે :

પૂર્વઘાવો

જીવન જ્યતલપુર થકી, ગયા મેમદાવાદ માંઝાર; સેવા સજી સતસંગિયે, ધરી અંતરે હેત અપાર.૧
અંબારામ ને દુર્લભરામ, પંડ્યા ઈશ્વર સદ્ગુણધામ ; બીજા પણ સતસંગી સમેત, પૂજ્યા શ્રીહરિને ધરી હેત. ૨
ગામબા'ર પૂરવ દિશ માંચ, વડે હેઠ વિસામો છે ત્યાંચ; હરિકૃષ્ણે કર્યા ત્યાં ઉતારો, વડ જોઈને શોભિત સારો. ૩
વિપ્ર તે ગામના વિધ્વાન, આવ્યા દર્શન કાજ તે સ્થાન; ઝીણાં પ્રશ્ન પૂછ્યા મહારાજે, કહ્યું તે સમે તેહ સમાજે. ૪
એનો ઉત્તર અમથી ન થાય, કહો આપ કરીને કૃપાય; પછી કૃષ્ણે તે ઉત્તર કહ્યા, સુણીને રાજી સૌ રાજી વિપ્ર થયા. ૫
દૈવી જીવનાં સંશય ગયો, નિશ્ચે શ્રીહરિનો તેને થયો; મેમદાવાદથી મહારાજ, ચાલ્યા સંતનો લઈને સમાજ. ૬

(૪) ભા-૪, કળશ ૮, વિશ્રામ-૫ માં ગવાયું છે

(જેતલપુરમાં બે દિવસ રહી)

સુખ સત્સંગીને દીધું જેહ, મુખે વર્ણી થાય ન તેહ; પછી ત્યાંથી પ્રભુજી સિધાવ્યા, મેમદાવાદમાંહંતિ આવ્યા. ૪૫

(૫) ભા-૪, કળશ-૮, વિશ્રામ ૫૫ માં ગવાયું છે:

થોડી વાર કર્યો ત્યાં વિરામ, ગયા મે 'મદાવાદમાં શ્યામ; રહ્યા બેચરભાઈને ઘેર, સેવ્યા દુલ્લભરામે સુપેર. ૩૫
કર્યો સ્નેહે કરી તેણે થાળ, જમ્યા જીવન જન પ્રતિપાળ; જૂનું મંદિર છે જેહ ઠામે, સભા ત્યાં સજી સુંદરશ્યામે. ૩૬
કરી સંપ વિષે ઘણી વાત, સુણી સર્વે થયા રળિયાત; બીજે દિવસ મળી હરિજન, કહે ચાલો કરીને ભોજન. ૩૭
અતિ આગ્રહના શબ્દ ભાખ્યા, ત્યારે સંતોને જમવાને રાખ્યા; ચાલ્યા ત્યાં થકી શ્યામ સુજાણ, ઉતર્યા વડહેઠ ગભાણ. ૩૮
આમ, આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજશ્રીએ, શ્રીહરિએ મહેમદાવાદમાં કુલ પાંચ પધરામણી કરી તેમ નોંધ્યું છે.

'ભક્તચિંતામણિ'માં નિષ્કુળાનંદ સ્વામીએ શ્રીહરિની મહેમદાવાદ પધરામણી પ્ર.૮૪ માં વર્ણવી છે:

પછી ત્યાંથી આવીઆ, મોહન મહેમદાવાદ ।
પુર બાહેર ઉતર્યા, ત્યાં કર્યો જ્ઞાન સંવાદ ॥૩૭॥

જન પ્રત્યે જીવન કહે, જેને જેટલો સતસંગ ।
 તેને તેટલાં પાપનો, થાય બાહેર ભીતરભાગ ॥૩૮॥
 તમે જાણો અમ ત્યાગિયું, ખાન પાન સુખ સંસાર ।
 શીત ઉષ્ણ સહી શરીરે, ભજીએ છીએ મોરાર ॥૩૯॥
 આગે મોટા અધિપતિ, જેનાં અતિ કોમળ અંગ ।
 એક તનની જતનમાં, જન રહેતા બહુ બહુ સંગ ॥૪૦॥
 તેણે પ્રભુ કારણે, કર્યા તન મન સુખ ત્યાગ ।
 સહ્યાં કષ્ટ શરીરમાં, ધન્ય તેનો વૈરાગ્ય ॥૪૧॥
 એના જેટલું આપણે, કાંઈ ત્યાગ્યું નથી તનથી ।
 માટે સંશય સુખ દુઃખનો, મેલી દેવો તન મનથી ॥૪૨॥
 અમે જોને આવિયા, તમ કારણે તન ધરી ।
 મન વાણી પહોંચે નહિ, રહે નેતિ નેતિ નિગમ કરી ॥૪૩॥
 માટે અમારા દાખડા, સામું જોજ્યો સહુ મળી ।
 અન્ય વાસના અંતરે કોઈ રાખશો માં કહુ વળી ॥૪૪॥
 નરને નારી નારીને નરની, વળી પુત્રની પ્યાસ રહી ।
 તો બહોળા પુત્ર પુરુષ મળશે, થાશે ફજેતિ બહુ સહી ॥૪૫॥
 મારો મૂકી આશરો, જે વિષયસુખને વાછશે ।
 તે સુખ નહિ પામે સ્વપ્ને, સામું પડ્યા દુઃખમાં પામશો ॥૪૬॥
 એટલી વાત કરી હરિ, પછી પુરમાં પધારિયા ।
 ભોજન બહુ ભુવન કરી, જનમદ મોદ વધારિયા ॥૪૭॥
 પછી જમાડી સંતને, ત્યાંથી ચાલિયા તતકાળ ।
 દેગામે દર્શન દઈ, આવ્યા ડભાણે દયાળ ॥૪૮॥

શ્રીહરિ ચરિત્રામૃતસાગર (ભા-૭, પૂ-૧૭, તરંગ-૮૧)માં પણ શ્રીહરિનું મહેમદાવાદની બે દિવસની મુલાકાતનું વર્ણન આપવામાં આવ્યું છે. તે આ પ્રમાણે છે:

...અવિનાશી શ્રીહરિ મહેમદાવાદમાં વાત્રક નદી ઊતરીને બધા સંતોએ સહિત ઘણા ઉલ્લાસથી નદીમાં નાહ્યા. જ્યાં શ્રીહરિ ઘણા પ્રેમથી સ્નાન કરતા હતા ત્યાં બધા સ્નાન કરતા સંતો શ્રીહરિની સમીપ આવીને ભીડ કરવા લાગ્યા. તેમાં મહાનુભાવાનંદ સ્વામી, સ્નાન કરનારા બીજા સંતોથી આગળ જઈને હૃદયના આનંદના આવેશમાં, શ્રીહરિની સમીપે પહોંચી ગયા. જ્યારે સંતો શ્રીહરિની સમીપે આવ્યા ત્યારે શ્રીહરિ સંતોથી દૂર ખસી ગયા. જેમ જેમ શ્રીહરિ દૂર ખસતા ગયા તેમ તેમ સંતો પાસે આવતા રહ્યા. સંતોને શ્રીહરિની ઈચ્છાનું કંઈ ધ્યાન રહ્યું નહિ. કેવળ શ્રીહરિની સાથે સ્નાન કરવાનું એક તાન રહ્યું. તેથી નારાજ થયેલા શ્રીહરિએ સૌને ડારો દીધો. શ્રીહરિ નદીમાંથી બહાર નીકળી ગયા. પોતાની ભૂલ સમજેલા

અને શ્રીહરિની નારાજગીથી આઘાત પામેલા સંતોએ પોતાની ભૂલની માફી માગી. સંતોની સરળ વાણીથી શ્રીહરિ પ્રસન્ન થયા.

મહેમદાવાદ ગામના હરિભક્તો ઘણા પ્રેમી હતા. તેમાં કેટલાક વિપ્ર જ્ઞાતિના હતા. તેઓ રસ-રોટલીનાં ભોજન તૈયાર કરી, થાળ ભરી ભરીને લાવ્યા. દયાળુ શ્રીહરિ નદી કિનારે જમ્યા. પછી તૈયાર થયા. તેટલામાં તો ગામના બધા હરિભક્તો હતા તે શ્રીહરિ સામે આવ્યા.

સૌ ભક્તો ફૂલના હાર લાવ્યા હતા. બધાએ શ્રીહરિનું ફૂલહાર કરી સ્વાગત કર્યું અને ભાવપૂર્વક વંદન કર્યાં. સૌએ શ્રીહરિના ચરણોમાં શ્રીફળ પણ મૂક્યાં. પછી શ્રીહરિ અશ્વ પર બેઠા. ગામમાં જેટલા ઢોલ અને તાંસા વગાડનારા હતા તે બધા શ્રીહરિ સન્મુખ આવ્યા અને પૂરા ભક્તિભાવથી વગાડવા લાગ્યા. સૌ પ્રથમ વાજિંત્રવાળાઓ, હરિભક્તો, સંતો, વર્ણી, સંન્યાસીઓ, પાર્ષદો ઉત્સાહપૂર્વક શ્રીહરિની ભવ્ય શોભાયાત્રામાં ચાલ્યા. શ્રીહરિ ગામમાં આવ્યા. તમામ બજારો સ્વચ્છ કરાઈ હતી અને સ્થળે સ્થળે શણગાર સજાવ્યા હતા. ગામનાં તમામ મનુષ્યો શ્રીહરિનાં દર્શન કરવા અને શોભાયાત્રા માણવા ઊભી બજારે ગોઠવાઈ ગયા હતા. જ્યાં જ્યાંથી શ્રીહરિ પસાર થયા ત્યાં દર્શનાર્થે ઉભેલા લોકોએ શ્રીહરિ પર ફૂલો વરસાવી સ્વાગત કર્યું અને શ્રીહરિનો જયનાદ બોલાવી પોતાની જાતને ધન્ય બનાવી. ગામની સ્ત્રીઓ મંગળ ગીતો ગાતી હતી. ઘણી બહેનો શ્રીહરિને મોતીથી વધાવતી હતી. શ્રીહરિ એક ઉત્તમ ઘોડા પર બિરાજમાન હતા અને તે ઘોડાને સોનાના સાજથી શણગારાયેલ. શ્રીહરિ પાછળ કાઠીઓ પોતપોતાના ઘોડાઓ પર બિરાજમાન હતા. શ્રીહરિનો સમગ્ર રસાલો દિવ્ય લાગતો હતો.

ગામની એક બ્રાહ્મણોની ધર્મશાળામાં બ્રાહ્મણોએ રસ-રોટલીનાં ભોજન તૈયાર કર્યાં હતાં. શ્રીહરિ અને સંતો ત્યાં જમવા આવ્યા. રસ્તામાં બધે પાણી છંટાવ્યું હતું. જેઠ માસનો એટલો બધો આકરો તડકો હતો ને રસ્તાની રેતી પૂરી તપેલી હતી, તો પણ સંતો ઉઘાડા પગે પ્રસન્ન મને ચાલતા હતા. પહેલાં શ્રીહરિ જમ્યા. હરિભક્તોએ રસમાં સાકર, ઘી ઘણું નાંખ્યું હતું. સાથે ભજ્યાં, વડાં, ઘણી જાતનાં શાક, પાપડ, અથાણાં પણ હતાં. દૂધપાક, પૂરી અને સાકરના લાડુ પણ હતા. હરિભક્તોને પોતપોતાના પ્રેમ મુજબ વાનગીઓ બનાવી હતી. શ્રીહરિને જમાડવાનો ભક્તોનો મનોરથ આજે પૂર્ણ

થતો હતો. શ્રીહરિને આ ભક્તોએ ભારે ભાવથી જમાડ્યા. શ્રીહરિના જમ્યા બાદ સંતોની પંગત થઈ. હરિભક્તોએ સંતોની પૂજા કરી, ચંદન ચર્યું, ફૂલના હાર પહેરાવ્યા, દરેકને એક એક વસ્ત્ર ઓઢાડ્યું અને પછી જમાડવા ભોજન પીરસ્યાં. શ્રીહરિએ પણ સંતોને લાડુ પીરસ્યા. સૌ જમી રહ્યા બાદ શ્રીહરિ પોતાના મુકામે પરત ફર્યા.

આ દરમ્યાન ગામમાંથી અસંખ્ય હરિભક્તો દર્શને આવ્યા. મુક્તાનંદ સ્વામી, બ્રહ્માનંદ સ્વામી અને પ્રેમાનંદ સ્વામીએ રચેલાં ગરબીનાં પદ સંતો બોલ્યા. આ સાંભળી સૌ હરિભક્તો ધન્ય થયા.

રાત ચાર ઘડી બાકી હતી ત્યારે સહુ સંતો નારાયણ ધુન કરવા લાગ્યા. તે પછી પ્રભાતિયાંનાં પદ બોલ્યા. અરુણોદય થયો ત્યારે શ્રીહરિ સહુ સાથે વાત્રક નદીએ સ્નાન કરવા ગયા. સ્નાન કરી સૌ પોતાના ઉતારે આવ્યા નિત્ય પૂજાવિધિ કર્યાં.

મહેમદાવાદમાં જેટલા હરિભક્તો હતા તેમણે પોતપોતાના ઘેર શ્રીહરિને માટે બરફી, દૂધપેંડા અને દૂધપાકના થાળ કરી રાખ્યા હતા. સંતોને માટે રસોઈ થઈ ત્યાં સુધીમાં હરિભક્તોએ ઘણા ભાવથી શ્રીહરિને ગામમાં પધરાવ્યા. સહુ પહેલા શ્રીહરિ દુર્લભરામ પંડ્યાને ઘરે પધાર્યા. શ્રીહરિ અને સંતોની દુર્લભરામ પંડ્યાના પરિવારે પૂજા કરી. શ્રીહરિને એક સરસ શાલ ઓઢાડ્યા પછી બંને હાથની આંગળીઓમાં સોનાના વેઢ પહેરાવ્યા. દુર્લભરામે સંતોને એક એક વસ્ત્ર અને બ્રહ્મચારીઓને પીતાંબર ઓઢાડ્યાં. ત્યાંથી શ્રીહરિ બેચરભટ્ટને ઘેર ગયા. પૂજા વિધિ કરી બેચર ભટ્ટે શ્રીહરિને અનુપમ અને ઘણો કિંમતી દોરો કંઠમાં પહેરાવ્યો. બેચર ભટ્ટે પ્રાર્થના કરી,

‘પ્રભુ, એક ક્ષણવાર પણ આપની મૂર્તિને અમે ભૂલીએ નહિ અને આપનાં ચરિત્ર જોઈને તેમાં અમને ક્યારેય મોહ થાય નહિ. આપના અનેક પ્રકારના ભક્તો હોય છે પણ તેમનાથી અમારું મન ક્યારેય જૂઠું ન પડે. અમને અમારો દોષ સૂઝે અને ભગવાનના ભક્તોમાં ગુણબુધ્ધિ રહે. મહારાજ! અમે હાથ જોડીને આપની પાસે આટલું માગીએ છીએ. તો આપ દયા કરીને તેટલું વચન અમને આપો.’

ત્યારે શ્રીહરિ બોલ્યા જે, ‘તમે સત્સંગ કરો છો પણ પૂરતો કરતા નથી. જેટલો અધૂરો રાખો છો તેટલી તેમાં કસર રહે છે. એવું અમને દેખાય છે. જ્યારે ભક્તોજન કસરનો ત્યાગ કરે છે ત્યારે ભક્તશિરોમણી બને છે.’

પછી શ્રીહરિ અંબારામ વિપ્રને ઘેર ગયા. તેમણે શ્રીહરિની પૂજા કરી, ભેટ મૂકી. ત્યારબાદ શ્રીહરિ અન્ય હરિભક્તોને ત્યાં પણ ગયા. ત્યારબાદ શ્રીહરિએ સંતોને જમાડ્યા.

શ્રીહરિ મહેમદાવાદમાં બે દિવસ અને બે રાત રહ્યા. ત્યાંથી શ્રીહરિ વડથાલ પધાર્યા. (શ્રીહરિચરિત્રામૃતસાગર, ભા-૭, પૂ-૧૭, ત-૮૧) શ્રીજી મહારાજની મહેમદાવાદમાં પધરામણી (સં. ૧૮૭૬)

સં. ૧૮૭૬ (ઈ.સ. ૧૮૨૦)ની વાત છે. જેતલપુરથી ‘પોતાનો પ્રતાપ દેખાડીને અસંખ્ય જીવને પોતાને શરણાગત કરતા થકા ત્રણ દિવસ રહીને ચાલ્યા તે મહેમદાવાદ આવ્યા.’

મહેમદાવાદના હરિભક્ત બહેચર ભટ્ટ, દુર્લભરામ, અંબારામ તથા ઈશ્વર પંડ્યા આદિએ શ્રીજી મહારાજને વાજતે ગાજતે ગામમાં પધરાવ્યા.

સર્વે હરિજને પોતાના ઘેર નોખા નોખા થાળ કરીને શ્રીહરિને જમાડ્યા ને પછી સંત ને પાળા તેમને પણ જમાડ્યા. પછી ગામમાં ફરીને સર્વેને દર્શન દઈને ઉગમણી કોરે વડ હેઠે વિસામાં ઉપર રાત્રી રહેતા હતા.

પછી તે સમે ભણેલા બ્રાહ્મણ શ્રીજી મહારાજ પાસે આવ્યા. શ્રીજી મહારાજે આ બ્રાહ્મણોને વેદાંતના ઘણા બધા ઝીણા ઝીણા પ્રશ્નો પૂછ્યા.

બ્રાહ્મણોએ પ્રાર્થ્યું જે, ‘હે મહારાજ! તમારા પ્રશ્નને જે સમજે તેને અમે બરો શાસ્ત્રી કહીએ છીએ. ને તમે તો પરમેશ્વર છો. તે માટે આપના પ્રશ્નનું સમાધાન અમારાથી થાય એમ નથી.’

આમ કહી, સર્વે બ્રાહ્મણો શ્રીજી મહારાજને પગે લાગી પોતપોતાના ઘરે ગયા.

પછી, સર્વે હરિભક્તોએ શ્રીજી મહારાજની પૂજા કરી. બીજે દિવસે શ્રીજી મહારાજ મહેમદાવાદથી ડભાણ ગયા.

(આધાર: ‘સદ્ગુરુ ભૂમાનંદ સ્વામીની વાતો’, જૂનાગઢ, પૂ. ૧૦૩)

આ જ ઘટના ‘શ્રીહરિલીલામૃતમ’ ભા-૩, કળશ-૭, વિશ્રામ ૮૨માં ગવાઈ છે.)

પૂર્વછાયા:

જીવન જ્યતલપુર થકી, ગયા મેમદાવાદ મોઝાર; સેવા સજી સતસંગિયે, ધરી અંતરે હેત અપાર. ૧

ચોપાઈ

અંબારામ ને દુર્લભરામ, પંડ્યા ઈશ્વર સદ્ગુરુ ધામ; બીજા પણ સતસંગી સમંત, પૂજ્ય શ્રીહરિને ધરી હેત. ૨ ગામબા'૨ પૂરવ દિશ માંય, વડે હેઠ વિસામો છે ત્યાંય; હરિકૃષ્ણે કર્યો ત્યાં ઉતારો, વડ જોઈને શોભિત સારો. ૩ વિપ્ર તે ગામના વિદ્વાન, આવ્યા દર્શન કાજ તે સ્થાન; ઝીણાં પ્રશ્ન પૂછ્યા મહારાજે, કહ્યું તે સમે તેહ સમાજે. ૪ એનો ઉત્તર અમથી ન થાય, કહો આપ કરીને કૃપાય; પછી કૃષ્ણે તે ઉત્તર કહ્યા, સુણીને રાજ સૌ વિપ્ર થયા. ૫ દૈવી જીવનો સંશય ગયો, નિશ્ચે શ્રીહરિનો તેને થયો; મેમદાવાદથી મહારાજ, ચાલ્યા સંતનો લઈને સમાજ. ૬

મહેમદાવાદમાં શ્રીહરિનાં વચન અમૃત મોક્ષની રીતિ કઈ?

શ્રીહરિ મહેમદાવાદ પધાર્યા. ગામના પાદરમાં વડની છાયા નીચે બેઠા. ત્યાંના ભક્તોએ વડની દક્ષિણ ડાળીએ પલંગનો હિંડોળો બાંધ્યો. મહારાજ તેના ઉપર બેઠા. ભક્તોએ ચંદન-પુષ્પાદિકથી શ્રીહરિની પૂજા કરી છાતીમાં ચરણારવિંદ લીધાં. પછી સંતોની પૂજા કરી સૌ સભામાં બેઠા.

તે સમયે હિંડોળે બેઠા થકા શ્રીહરિએ પ્રશ્ન પૂછ્યો, 'હે સંતો! અત્યારે તમે અમારા ધ્યાન, ભજન અને પૂજનથી મોક્ષ માનો છો, તથા અમારાં વચન ને અમારા સંબંધવાળી વસ્તુઓ મોક્ષકારી માનો છો; પરંતુ અમે ન હોઈએ ત્યારે આ મુક્તમુનિનું ધ્યાન કરો તો મોક્ષ થાય કે ન થાય? તે મંડળના મુખ્ય સંતો હોય તે વિચારીને બોલો.'

ત્યારે સંતો કહે, 'હે મહારાજ! તેનો ઉત્તર અમને સૂઝતો નથી.'

મહારાજ કહે, 'એકથી આ પ્રશ્નનો ઉત્તર થાય તેમ નથી, માટે બ્રહ્માનંદ સ્વામી, આત્માનંદ સ્વામી, નિત્યાનંદ સ્વામી, કૃપાનંદ સ્વામી, ચૈતન્યાનંદ સ્વામી, સ્વયંપ્રકાશાનંદ સ્વામી, પરમચૈતન્યાનંદ સ્વામી, પરમાનંદ સ્વામી, મોટા અખંડાનંદ સ્વામી, નૃસિંહાનંદ સ્વામી, કૃષ્ણાનંદ સ્વામી વગેરે સહુ ભેળા મળી વિચારો તો ઉત્તર સુગમ થાય. વ્યાવહારિક બુદ્ધિને પણ સંતો મોક્ષકારી બનાવી દે છે. તમને બધાને પણ સંત મળ્યા, ત્યારે અમારો નિશ્ચય થયો છે. માટે સમજીને ઉત્તર કરજો.'

પછી સંતો એક બાજુ જઈ પરસ્પર વિચાર કરી નિશ્ચય કરીને સભામાં આવ્યા. ભણનારા સંતોમાં એક નિત્યાનંદ સ્વામી યથાર્થ ઉત્તર સમજ્યા હતા. કૃષ્ણાનંદ

સ્વામી શૂરવીર હતા. તે પ્રશ્નનો મર્મ સમજ્યા વિના બોલ્યા જે, 'હે મહારાજ! તમારા વિના બીજાનું ધ્યાન કરે તેની ભક્તિ વ્યભિચારી કહેવાય. અમારે બીજા જનનું શું કામ છે?' બીજા સંતો પણ તેમજ બોલ્યા, પણ કોઈ પ્રશ્નનો મર્મ સમજી શક્યા નહીં. કેમજે, જેને પ્રગટ ભગવાન નથી મળ્યા એવા સંતો ભક્તોએ કેમ સમજવું? એવો પ્રશ્ન હતો.

શ્રીહરિ કહે, 'અમારો પ્રશ્ન તથા ઉત્તર નિત્યાનંદ મુનિ યથાર્થ સમજે છે માટે તે ઉત્તર કરે.'

નિત્યાનંદ મુનિએ શ્રીહરિની આજ્ઞા પાળતાં ઉત્તર આપ્યો, 'હે મહારાજ! મોટા સંતના વચનથી મોક્ષ થાય છે. મોટા સંતો ભગવાનના વચનને મોક્ષ રૂપ માનીને વર્તે છે. પ્રગટ ભગવાનનું ધ્યાન-સ્મરણ કરે છે અને જન્મથી આરંભી અંતર્ધાન થાય ત્યાં સુધી પ્રગટનાં ચરિત્રો ગાતા રહે છે. આવા સંતને જે જેવા માને તેવો તેનો મોક્ષ થાય છે. શુકદેવજીના વચનથી પરીક્ષિત તરી ગયા. નારદના વચનથી પ્રહ્લાદ, પ્રિયવત, ધ્રુવ, દક્ષના દસ હજાર પુત્રો, ચિત્રકેતુ વગેરે તરી ગયા. નારદ પણ દાસી પુત્ર હતા. તે સંતની સેવા અને વચનથી તરી ગયા. સંતો ધ્વારા અનંત જીવનો ઉદ્ધાર થયો છે, એમ તમામ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે. ગોપગોપીઓ શ્રીકૃષ્ણને પ્રેમ કરીને તરી ગયાં. પુતના વગેરે વૈરભાવથી તર્યા; પરંતુ સંતમાં વૈરભાવ રાખીને કોઈ તર્યો નથી. જેને શ્રેષ્ઠ ગુણોનું પણ અભિમાન ન હોય એવા સંતની માહાત્મ્ય અને શ્રદ્ધાથી સેવા કરવી ને તેમના વચનમાં વિશ્વાસ રાખવો તે મોક્ષની પ્રગટ રીતિ છે, કલ્યાણનો યથાર્થ માર્ગ છે. પરંતુ સંતનું ધ્યાન કરવું તે મોક્ષની રીતિ નથી.'

આ સાંભળી શ્રીહરિ બોલ્યા, 'યથાર્થ ઉત્તર થયો. એમ કહી પુરના ભક્તો અપાર હાર લાવ્યા હતા તે નિત્યાનંદ સ્વામીને પ્રથમ પહેરાવ્યા, પછી સંતોને પહેરાવ્યા.'

(સંદર્ભ : ૧ હરિચરિત્રસાગર, ૭/૮૨-૮૩-૮૪; આધાર: સદ્ગુરુ નિત્યાનંદ સ્વામીના ગ્રંથો, લેખ, નિત્યાનંદ સ્વામીનું જીવન દર્શન, સાધુબ્રહ્મપ્રકાશદાસ, પ્રકા: શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર, કુંડળધામ, પૃ. ૪૪થી ૪૬)

સંદર્ભ : ૨ 'બોલ્યા શ્રીહરિ રે, 'પૂર ૧૭, તરંગ ૮૧, પૃ. ૩૭૨, સંકલન: સાધુ ધર્મપ્રકાશદાસ સ્વામી, પ્રકા: અબજી બાપાની છતેડી, વૃષપુર, ભુજ-કચ્છ)

શ્રીહરિની દુર્લભતા

એક સમે શ્રીજી મહારાજ મહેમદાવાદને પાદર વિરાજમાન હતા અને ત્યાં સુરતના હરિજનનો એક સંઘ

આવ્યો હતો. તે સૌ મહારાજને પગે લાગીને ભેટ મૂકી ને પછી મહારાજની સન્મુખ બેઠા. પછી મુક્તાનંદ સ્વામી બોલ્યા જે, 'હે મહારાજ! આ સંઘ બહુ છેટેથી આવ્યો છે.' મુક્તાનંદ સ્વામીએ આવું બે-ત્રણ વખત કહ્યું ત્યારે મહારાજ કહે, 'હા સ્વામી! અમો કેટલે છેટેથી આવ્યા છીએ જે લાખ મણ લોઢાનો ગોળો ત્યાંથી પડતો મેલીએ ને વાયરે ઘસાતો ઘસાતો અહીં આવતાં રજ ભેગો રજ થઈ જાય. એટલા અમારાં ધામ છેટાં છે!'

ત્યારે સ્વામી કહે, 'હા મહારાજ! આપ તો બહુ જ છેટેથી પધાર્યા છો.'

(અક્ષરાનંદ સ્વામીની વાતો, પ્રકા: બ્રહ્મચારી શાન્તિદેવાનંદજી ગુરુ સ્વામી બ્ર. ગદાધરાનંદજી, શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર ગઢડા, આવૃત્તિ ૬, પ્ર.આ.સં. ૧૯૮૯ (ઈ. સ. ૧૯૩૩), કિં. રૂ. ૧૦૦/-)

સ્વામી માધવદાસજીએ 'શ્રીહરિકૃષ્ણ લીલામૃતસાગર' માં મહેમદાવાદ ખાતે શ્રીહરિએ પોતાની દુર્લભતા કહેલી તે (તરંગ ૮૦માં) વર્ણવી છે:

મહેમદાવાદની નદીમાં નાહ્યા એહ,

પછી સામા સામૈયા આવ્યા તેહ ॥

ખાત્રોજને મારગ વડ આવ્યા,

ઉતારા ત્યાં સ્વામીને મન ફાવ્યા ॥ ૧૯

બહુ રીતે સ્વામી સારુ થાળ બનાવ્યા,

તેને ત્યાં સ્વામી જમવાને આવ્યા ॥

સાધુને લાડુ ફેરવ્યા લટકાળે,

ભાવ કરી હરિભક્તને ભાવે ભાળે ॥ ૨૦

પછી ઉતારે આવ્યા છે હરિ,

વડલે રાતે તે વાત જ કરી ॥

તે વાત તે કહું સુંદર સંભારી,

ચિત્ત દઈને સાંભળો નરનારી ॥ ૨૧

મહેમદાવાદમાં શ્રીહરિની દુર્લભતા કહી: શ્રી નારાયણ ઉવાચ:

તમે દર્શને આવ્યા છો એહ,

મનમાં ઘાટ થતા હશે તેહ ॥

અમે ઘર મેલી આંઈ આવ્યા,

મહારાજે અમને નવ બોલાવ્યા ॥ ૨૨

આપણે એમની કાંઈ ગણતીમાં નાઈ,

મોટા છે માટે સમજ રેવું મનમાંઈ ॥

ટાઠ તડકો વેઠીએ એને સાર,

ભોંય પડવું બહુ લાગે નકારું ॥ ૨૩

એવા સંકલ્પ છે જો તમારે,

એ વાતનું તો નથી કાંઈ અમારે ॥

જાડા (ઝાઝા) મનુષ્યમાં કોઈ નજરે ન થાય,

અને કોઈકને તો ન જ બોલાવાય ॥ ૨૪

તે વાતનો ધોખો ન કરીએ કાંઈ,

ભજન કરી રાજી રહીએ મન માંઈ ॥

અમ સારુ જે કાંઈ કરો છો તમે,

તે તો જરાજરી (સંપૂર્ણ) જાણીએ અમે ॥ ૨૫

રાજા રાજ મેલીને ગયા વન માંઈ,

એવું તો આપણે મેલ્યું નથી કાંઈ ॥

પ્રભુ સારુ સુખ દુઃખ ન ગણ્યાં,

દુર્લભ સુખ છે હરિ ધામ તણાં ॥ ૨૬

પ્રભુ ભજે તેની ખબર લેયે છેયે,

નૈતો અમે તમે ભેળા ક્યાંથી રેયે ॥

જુઓ આ શિયાળ નદી પર બોલે,

ટાઠ વાય છે ને ફરતા ડોલે ॥ ૨૭

દયા આવે તો એને અન્ન ખવરાવો,

ટાઠ વાય છે તે ગોદડાં ઓઢાવો ॥

મનુષ્ય દેહે સત્સંગ ન ફાવ્યો,

ત્યારે હવે આવો અવતાર આવ્યો ॥ ૨૮

માટે તમારે તો સત્સંગ થયો,

અને અમારો તો જોગ મળી ગયો ॥

તમે કોઈ પચાસ કોઈ સોય,

એટલા ગાઉથી આવ્યા હશે કોઈ ॥ ૨૯

હું તો તમ સારું આવ્યો છું આંઈ,

તે વાત સમજ લેજો મન માંઈ ॥

લાખ મણ લોઢાનો ગોળો જ હોય,

ધામેથી મેલીએ પડતો સોય ॥ ૩૦

વાયુનો માર્યો પૃથિવી પર નાવે,

ચૂરેચૂરા થઈ અધર ઊડી જાવે ॥

ત્યાંથી આવ્યો તમ સારું હું આંઈ,

તમે તો જાણો છો કાંઈનું કાંઈ ॥ ૩૧

સર્વે હરિજને જોડ્યા છે હાથ,

તમારા ગુણ અપાર છે નાથ ॥

કૃપા કરીને અમને તમારાં કરજો,

દયા કરી સ્વામી હૃદિયામાં રેજો ॥ ૩૨

એવી રીતે વાલે દર્શન દીધાં,
ભક્તનાં અન્ન જમી કારજ કીધાં ॥
ઘેર ઘેર સ્વામી મારો દર્શન દઈ,
ફળિયે ફળિયે વાલો ઊભા રઈ ॥ ૩૩
કોઈના હાર હરિ લઈ કરીને,
કોઈને આલે હાથો હાથ ધરીને ॥
રૂડાં લટકાં કરે કરુણા કરી,
ઘણી ઘણી કરી શોભા મારે હરિ ॥ ૩૪
દુર્લભરામને ત્યાં જમતાં તા સંત,
ત્યાં તો હસતાં આવ્યા ભગવંત ॥
સંતને લાડુ મારો સ્વામી આલે,
રૂડી ચાલ હરિ ચટકતી ચાલે ॥ ૩૫
સેવા કરનારા હરિભક્તનાં નામ,
પ્રેમે પૂજ્યા, હરિસુખના ધામ ॥
બેચર ભટ્ટ દયારામ ભક્ત તેહ,
દુર્લભરામ નરભેરામ એહ ॥ ૩૬
અંબારામ નારણજી પીતાંબર,
વિરેશ્વર ભાણો ને ઈશ્વર ॥
રહ્યા છે ઘણા ને થોડા કે 'વાણા,
પછી અશ્વ દોરીને આગળ આણ્યા ॥ ૩૭
સુખ આલી નારાયણ સ્વામી,
ઘોડે ચડિયા વાલો અંતરજામી ॥
છેલછબીલો વાલો સુંદર શ્યામ,
દયાળુ આવ્યા ગામ ટે'ગામ ॥ ૩૮

દુર્લભરામની ઘોડી સંદર્ભે શ્રીહરિનો બોધ

ગોપાળાનંદ સ્વામી કૃત 'મહારાજની લીલા' ગ્રંથમાં દુર્લભરામ સંદર્ભે એક વાત વર્ણવાઈ છે. એ મુજબ: '...એક વખત મહેમદાવાદવાળા દુર્લભરામ બ્રાહ્મણ ઘોડી પાવા તળાવે ગયા હતા. તે વળતાં દુર્લભરામને તે ઘોડી જ્યાં મહારાજ સભા કરીને બેઠા હતા, ત્યાં લાવવી હતી; પણ મહારાજ પાસે ઘોડી આવે નહીં. ને જ્યાં બરાબર લાવવાનું કરે, ત્યાં ઘોડી જોર કરીને પાછી ખેંચી જાય. એમ મહારાજ જોતા હતા. એવું ત્રણ વખત થયું. ત્યારે મહારાજે વાત કરી જે, 'દુર્લભરામમાં બળ હશે તો દુર્લભરામ ઘોડીને અહીં લાવશે, ને જો ઘોડીમાં બળ હશે તો ગામમાં ઢસડી જાશે. એ જ પ્રમાણે આ

જગતમાં મનુષ્યના જીવમાં જો ભગવાનની ભક્તિનું બળ હશે તો ભગવાનના ધામમાં જાશે ને જો માયાનું બળ હશે તો નરક-ચોરાશીમાં નાખશે, તે ફેરા ખાધા કરશે.' (પૃ. ૪૨)

(નોંધ: આ ઘટના, 'શ્રીહરિ ચરિત્ર ચિંતામણિ' (ભા-૩, પૃ. ૮૯) પર રૂગનાથચરણદાસજી સ્વામીએ નોંધી છે.)

આ જ વાત 'નિર્ગુણદાસ સ્વામીની વાતો' માં પણ કહેવાઈ છે.

દુર્લભરામ મહેમદાવાદના વડાદરા બ્રાહ્મણ હતા. એક દિવસ કાઠી અસવારો સાથે શ્રીજી મહારાજ વડતાલ જતા હતા. શ્રીજી મહારાજના રસાલામાં દુર્લભરામ પણ હતા. રસ્તામાં કોઈ એક ગામે શ્રીજી મહારાજ અને સાથે રસાલામાં ફરતા સૌ બપોરા કરવા ઊતર્યા. પછી જ્યારે આગળ ચાલવાનો સમય થયો ત્યારે દુર્લભરામ ઘોડીને પાણી પાવા આગળ થયા. પણ ઘોડી ચાલે નહિ.

આ જોઈ મહારાજ કહે જે, 'જો ઘોડી બળવાન હશે તો નહિ જાય અને જો દુર્લભરામ બળવાન હશે તો ઘોડીને લઈ જશે. એવી રીતે આ જીવને માયામાં હેત છે અને ભગવાનને માયામાંથી કાઢવા છે. 'આ સાંભળી સુરા ખાયરે કહ્યું કે, 'ઠેઠ લઈ જજો. વચમાં મૂકશો નહિ.'

મહારાજ કહે જે, 'અમારે તો ઠેઠ લઈ જવા છે. પણ, એના સ્વભાવે તણાઈ જાય તો અમે શું કરીએ?'

શ્રીજી મહારાજે એક ઉદાહરણ કહ્યું. એક વાદી હતો. તેની સાથે એક માંકડું, બોકડું તથા એક સાપનો કરંડિયો હતો. તે વાદી નદી ઊતરવા માંડ્યો ને વરસાદનાં ફોરં પડવા માંડ્યાં. એટલે બાભે બેઠેલ માંકડાએ સાપના કરંડિયાનું ઢાંકણું લઈને પોતાના માથે મૂક્યું. એટલે સાપને વરસાદના છાંટા નડ્યા. તેથી તે કૂદીને જળમાં પડ્યો. વાદી તેને પકડવા ગયો એટલે બોકડું હાથમાંથી છૂટી ગયું, અને બોકડું પકડવા ગયો એટલે બાભેથી માંકડું પડી ગયું. એમ એ બધા તણાઈ ગયા. અને વાદી એકલો જ નદી પાર ઊતર્યો.

(આધાર: સદ્ગુરુ નિર્ગુણદાસ સ્વામીની વાતો, સંશો: સ્વામી ધનશ્યામપ્રકાશદાસજી, પ્રકા: સ્વામી જગતપ્રકાશદાસજી, ઈ. સ. ૧૯૯૬, પૃ. ૧૧૮-૧૯)

આચાર્યશ્રી વિહારીલાલજી મહારાજે પણ 'શ્રીહરિલીલામૃતમ્' ભા-૪, કળશ-૮, વિશ્રામ-૪માં આ વાત વર્ણવી છે. શ્રીહરિ એક સમયે વડતાલ પધારતાં જેતલપુર મુકામે બે દિવસ રોકાયા હતા.

ત્યાં આ ઘટના બનેલી.

ત્યાંથી ચાલિયા સૌ જન સાથ, ગયા જેતલપુર જગનાથ. ૨૪ રહ્યા શ્રીહરિ ત્યાં જઈ રાત, સેવ્યા ભક્તજને ભલી ભાત; ગંગામાયે કર્યા તહાં થાળ, જમ્યા જીવન જન પ્રતિપાળ. ૨૫ બીજે દિવસે તળાવની પાલે, સભા સારી સજી વૃષલાલે; મેમદાવાદના તેહ ઠામ, આવતા હતા દુર્લભરામ. ૨૬ હતા ઘોડી ઉપર અસવાર, પ્રભુ પાસે જવાનો છે પ્યાર; ઘોડી જાવા લાગી ગામ ભણી, ખેંચે દુર્લભરામ તો ઘણી. ૨૭ એવું જોઈને સુંદરશ્યામ, સભાજનને કહે તેહ ઠામ; જુવો ભક્તો તમાસો આ કેવો, દેવા યોગ્ય છે દેષ્ટાંત જેવો. ૨૮ દ્વિજને આવવું છે તો આંહી, ઘોડી લઈ જાય છે ગામમાંહી; બળ દુર્લભરામમાં હશે, તો તે આ સભા પાસ આવશે. ૨૯ ઘોડીનું બળ ઝાડું જણાશે, તો તે ગામભણી લઈ જાશે; તેમ જે બળીયો જીવ હશે, તે તો અક્ષરધામમાં જશે. ૩૦ બળ ઓછું હશે જેહમાંઈ, માયા ખેંચી જશે તને ક્યાંઈ; પછી જોરથી દુર્લભરામ, આવ્યા જ્યાં હતા શ્રીધનશ્યામ. ૩૧ પ્રણમ્યા પ્રભુને પગે જ્યારે, ધન્યધન્ય બોલ્યા હરિ ત્યારે; કહ્યું એવી જ રીતે સદાય, માયાને તમે જીતજો ભાઈ. ૩૨ વળી બોલિયા શ્રીહરિ વાત, તમે સાંભળો સૌ જનજાત; પ્રભુને છે તો એવો વિચાર, સૌને ઉતારવા ભવપાર. ૩૩ પણ જીવના અવળા સ્વભાવ, તેથી બુડી મરે છતાં નાવ; કહ્યું છે તેનું દેષ્ટાંત એક, સર્વ સાંભળો રાખી વિવેક. ૩૪ એક વાદી હતો નદીતીર, નદીમાં પુર આવેલું નીર; લીધો સર્પનો કંડીઓ માથે, હતું બકરું તે ઉપાડ્યું હાથે. ૩૫ ખભે માંકડાને તો બેસાડ્યું, ત્રણેને પાર લઈ જવા ધાર્યું; જ્યારે કેડ સમે જળે આવ્યો, મર્કટે ત્યાં સ્વભાવ જણાવ્યો. ૩૬ ઢાંકણું કંડીયાનું ઉઘાડ્યું, ત્યારે સર્પે સ્વરૂપ દેખાડ્યું; વશ્ય જાતિ સ્વભાવને થઈ, પડ્યો મર્કટ ઉપર જઈ. ૩૭ માંકડાની મતિ પણ જુદી, પડ્યો પાણી વિષે જઈ કુદી; બકરું પણ તે બુધ્ધિહીન, ન કહ્યું જ વાદીને આધીન. ૩૮ જોરે કુદી પડ્યું જળમાંઈ, ગયાં તે રીતે ત્રણે તણાઈ; વાદીએ તો લેવા માંડ્યાં સાથે, પણ એકે રહ્યું નહિ હાથે. ૩૯ ગયાં તેને સ્વભાવે તણાઈ, તેમાં વાદીનો વાંક શો ભાઈ; તેમ જીવને ભવજળપાર, તારવાનો પ્રભુનો વિચાર. ૪૦ પણ પોતપોતાને સ્વભાવે, જીવ સંસારમાં ઝંપલાવે; એવી વાત ઘણી કરી, હરિભક્તોયે હૈયામાં ધરી. ૪૧

કૌલમત પંથી બંસીધર વિપ્ર

શ્રીહરિ જેતલપુર ખાતે અહિંસક યજ્ઞ કરવા પધાર્યા હતા. યજ્ઞના દિવસોમાં શ્રીહરિ સવાર-સાંજ સત્સંગ કરતા. એક દિવસ શ્રીહરિની સભામાં મહેમદાવાદનો શક્તિપંથી વિપ્ર બંસીધર તેના શિષ્યો સાથે આવ્યો હતો. તેને કેટલાક પ્રશ્નો પૂછવા હતા.

શ્રીહરિએ કહ્યું, 'ભલે. અમે યજ્ઞ માટે વિદ્વાન બ્રાહ્મણોને બોલાવ્યા છે તેમને અહીં તેડાવીએ પછી તમારે જે પ્રશ્નો પૂછવા હોય તે પૂછજો.' એમ કહી શ્રીહરિએ અમદાવાદના વિદ્વાન વિપ્ર નરભેરામ તથા નથુરામ, નડિયાદના આશારામ, વીસનગરના દુર્ગાશંકર, સુરતના નારાયણરામ, અને દામોદર તથા કાશીના કૃષ્ણરામ અને હરિપ્રસાદને બોલાવ્યા. તેઓ સભામાં આવ્યા એટલે શ્રીહરિએ બંસીધર વિપ્રને કહ્યું, 'હવે તમારે જે પ્રશ્નો પૂછવા હોય તે પૂછો.'

એટલે બંસીધરે પૂછ્યું, 'શક્તિની ઉપાસના કયા ઉપચારોથી કરવી?'

ત્યારે તે વિદ્વાન બ્રાહ્મણોએ કહ્યું, 'શક્તિ એ ભગવાનનું સ્વરૂપ છે. લક્ષ્મી, સરસ્વતી અને પાર્વતી આ ત્રણ દેવીઓ તે ભગવાનની શક્તિ છે. જેમ ભગવાનનું પૂજન-અર્ચન ચંદન, કંકુ, કેસર, અક્ષત, શ્રીફળ તથા બીજાં અનેક ધન-ધાન્યમાંથી બનાવેલા ભોગોથી કરીએ છીએ તે જ પ્રમાણે તેમના સ્વસ્વરૂપ તેમની શક્તિની પૂજા પણ તે જ ઉપકરણોથી કરવાની હોય છે.'

બંસીધર વિપ્ર આ ઉત્તર સાંભળી મૂંઝાયો. તે શક્તિપંથી હતો, કૌલમતવાદી હતો તેથી માંસ અને મદિરાથી શક્તિનું પૂજન કરતો. આ વિદ્વાન બ્રાહ્મણો પાસે પણ તેણે એ જ ઉત્તરની અપેક્ષા રાખી હતી. કારણ, સમગ્ર ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્રમાં બ્રાહ્મણો કૌલમતને આશર્યા હતા. તેની મૂંઝવણ જોઈ શ્રીહરિએ આ બ્રાહ્મણોને પૂછ્યું, 'વિપ્રો! જે બ્રાહ્મણો મધ-માંસથી શક્તિની પૂજા કરી ઉપાસના કરતા હોય છે તેમની કયા પ્રકારની ઉપાસના સમજવી?'

તે બ્રાહ્મણોએ તો તરત જ કહ્યું, 'તે તામસી ઉપાસના છે. અને એ રીતે શક્તિની ઉપાસના કરનારા બ્રાહ્મણોએ બ્રાહ્મણો નથી પરંતુ સ્વેચ્છ છે.'

શ્રીહરિ આ સાંભળી ઊંચેથી બોલ્યા, 'સૌ સાંભળો. આ બંસીધર વિપ્રના પ્રશ્નનો ઉત્તર આપણે ત્યાં યજ્ઞમાં આચાર્યો કરીકે આવેલા વિદ્વાન બ્રાહ્મણોએ શાસ્ત્રોના આધારે કરતાં કહ્યું કે જે વિપ્રો શક્તિની ઉપાસના મધ-માંસથી કરતા હોય છે તેમને સ્વેચ્છ જાણવા. અમે

નથી કહેતા પરંતુ આ વિદ્વાન બ્રાહ્મણો શાસ્ત્રોના આધારે કહે છે. માટે શાસ્ત્રોના સનાતન સિધ્ધાંત-અહિંસક યજ્ઞો કરી યજ્ઞનારાયણને પ્રસન્ન કરવા એ જ છે.’

આમ, બંસીધર વિપ્રની હાર થઈ. તે ઉશ્કેરાયો. તેના સાથીઓ સાથે તેણે અમદાવાદ જઈ વામપંથી સૂબા વિદ્વલરાવના કાન ભંભેર્યાં. આ બંસીધર વિપ્રનું આખ્યાન ‘સત્સંગિજીવન’ પ્ર-૨ અ-૪૫-૪૬-૪૭ માં વિસ્તારથી આપ્યું છે. તેમાં તેનો ક્રિયક તરીકે ઉલ્લેખ છે.

મહેમદાવાદના બ્રાહ્મણો શાક્તપંથી હતા એમ માની શકાય. કેમકે, શ્રીજી મહારાજના સમય દરમિયાન મહેમદાવાદમાં એક બ્રાહ્મણના ઘરમાંથી સાઠ મણ માંસ નીકળ્યું હતું, જે તેણે પ્રીતિભોજન માટે તૈયાર કરાવ્યું હતું. એ સમયના બ્રાહ્મણો શાક્તપંથને પ્રોત્સાહન આપતા. પેશ્વાના ગુજરાતના સુબાઓ શાક્તપંથી હતા. મહેમદાવાદનો સ્થાપક મહેમૂદ બેગડો માંસાહારી હતો અને એના સમયથી મહેમદાવાદમાં મુસ્લિમો ખૂબ વસતા. અન્ય પ્રજા આ કારણે પણ માંસાહારી થઈ હોવી જોઈએ.

મહેમદાવાદમાં વેદાંતીઓનો પરાભવ

વિ. સં. ૧૮૭૬ (ઈ. સ. ૧૮૨૦) ની સાલ હતી. મહારાજે વડતાલમાં સમૈયો કર્યો હતો. દૂર દૂરથી સંતો મહારાજના દર્શને આવ્યા હતા. દેશ-દેશાંતરથી હજારો હરિભક્તો એકઠા થયા હતા.

આ સમયે મહેમદાવાદના હરિભક્તો સંઘ લઈને ઉત્સવનો લાભ લેવા આવ્યા હતા. હરિભક્તોએ મહારાજને વાત કરી, ‘મહારાજ! અમારા ગામમાં વેદાંતીઓનું જોર છે. અહં બ્રહ્માસ્મિની મોટી મોટી વાતો કરે છે. વિધિ-નિષેધને ખોટા ગણે છે અને સત્સંગ પ્રત્યે દ્વેષ રાખે છે. આપ કોઈ વિદ્વાન સંતને મહેમદાવાદ મોકલો, કે જે આ

વેદાંતીઓનો પરાભવ કરે.’ મહારાજે મુક્તાનંદ સ્વામીને પૂછ્યું, ‘સ્વામી! મહેમદાવાદ કોણ જશે?’

સ્વામીએ સંતોની સભા સામે જોયું પણ કોઈ સંતની ઈચ્છા મહેમદાવાદ જવા માટે જણાણી નહિ.

મહારાજે સ્વામીને પૂછ્યું, ‘સ્વામી! આપણા નિર્ગુણાનંદ (ગુણાતીતાનંદ) ને મોકલીએ તો કેમ?’

મુક્તાનંદ સ્વામીએ કહ્યું, ‘હા મહારાજ! નિર્ગુણાનંદ ભારે પ્રભાવશાળી છે. વાતોમાં એમને કોઈ પહોંચે એમ નથી. માટે એ જરૂર વેદાંતીઓનો પરાભવ કરી શકશે.’ મહારાજે ગુણાતીતાનંદ સ્વામીને કહ્યું,

‘નિર્ગુણાનંદ! તમે મહેમદાવાદ જાઓ અને વેદાંતીઓનો પરાભવ કરો.’ સ્વામીને થોડો સંકોચ થયો, એટલે બોલ્યા, ‘પણ મહારાજ! હું કાંઈ ભણ્યો નથી. હું વેદાંતીઓને કેવી રીતે જીતી શકું?’ મહારાજે કહ્યું, ‘નિર્ગુણાનંદ! તમે તો વગર ભણ્યે અનાદિના શાસ્ત્રી છો. વેદાંતીઓ તો શબ્દના કોયલામાં રમે છે. અસલી બ્રહ્મની અનુભૂતી તમારી પાસે છે. માટે તમે સંકોચ રાખ્યા સિવાય જાઓ.’

મહારાજની આજ્ઞા થઈ, એટલે ગુણાતીતાનંદ સ્વામી મહેમદાવાદ પધાર્યા.

મહેમદાવાદના વેદાંતીઓ સ્વામી પાસે ભેગા થયા અને અહં બ્રહ્માસ્મિની મોટી મોટી વાતો કરી જાત જાતના પ્રશ્નો કરવા લાગ્યા.

સ્વામીએ કહ્યું, ‘ભાઈઓ! સાચા બ્રહ્મજ્ઞાની તો શુકજી હતા. અને સ્ત્રી-પુરુષનું ભાન નહોતું, એમણે વૃક્ષ-વેલીમાં રહીને વ્યાસને જવાબ દીધો હતો. આવા જે અનુભવી બ્રહ્મજ્ઞાની હોય, એ તમારામાંથી આગળ આવો અને અમારી હાર્યે શાસ્ત્રાર્થ કરો.’ ‘બાકી, બૈરાં-છોકરામાં ગળા લગી ખૂંત્યા હોય, સંસારની લોલૂપતા મટી ન હોય, કામ, લોભ અને રસાસ્વાદ માટે જાતજાતની પ્રપંચ કરતા હોય, સારું-નરસું એક સમાન થયું ન હોય, એ તો પોપટીયા જ્ઞાની કહેવાય. એમની સાથે વાણી-વિલાસનો કાંઈ અર્થ નથી.’

‘પોપટની પેઠે અહં બ્રહ્માસ્મિ રટી લેવાથી કંઈ વળતું નથી.’

સ્વામીની પ્રભાવશાળી વાણી સાંભળી વેદાંતીઓ ડઘાઈ ગયા. કોઈએ આગળ આવવા હિંમત ન કરી. સ્વામી રંગમાં આવી જઈ બોલ્યા, ‘વેદાંતીઓ! સાંભળો. સાચો બ્રહ્મજ્ઞાની તો હું છું.’ જ્યાં સ્વામી આટલું બોલ્યા ત્યાં સ્વામીના શરીરમાંથી તેજના શેરડા છૂટ્યા અને બે માળનું આખું મકાન તેજામય થઈ ડોલવા લાગ્યું. જગત મિથ્યાની વાતો કરનારા વેદાંતીઓ ‘મેડી હમણાં પડી કે પડશે’ એવા ડરથી ભયભીત થવા લાગ્યા. સ્વામીએ કહ્યું, ‘વેદાંતીઓ! ડરશો નહિ. તમારી તાકાત હોય તો આ તેજને સમાવી લો.’

વેદાંતીઓએ કહ્યું, ‘સ્વામી! આ તેજ જોઈ અમને કાંઈક થાય છે. અમને બધું ભમતું લાગે છે. આ તેજને સમાવવાની તાકાત અમારામાં નથી. તમે જ કૃપા કરીને આ તેજને સમાવો.’

વેદાંતીઓની વિનંતી સાંભળીને સ્વામીએ તેજને સમાવી લીધું. વેદાંતીઓ સ્વસ્થ થયા. સ્વામીએ કહ્યું,

‘વેદાંતીઓ! આ તો હજુ મેં તમને બ્રહ્મની આછી ઝલક આપી છે. આગળની વાત સાંભળો. બ્રહ્મ થયાથી કશું વળવાનું નથી. બ્રહ્મ થઈને પરબ્રહ્મ ભજવા એ જ કરવાનું છે.’

સ્વામીએ આગળ કહ્યું, ‘બ્રહ્મ તમારી સામે બેઠું છે. અને પરબ્રહ્મ તો સ્વયં ભગવાન સ્વામિનારાયણ છે. મારા જેવા કેટલાય બ્રહ્મરૂપ આત્માઓ પ્રગટ પરબ્રહ્મ સ્વામિનારાયણની દાસભાવે સેવા કરે છે. જ્યાં સુધી તમે એનો આશ્રય નહીં કરો ત્યાં સુધી તમારું વેદાંત જ્ઞાન વાંઝીયું રહેવાનું છે.’

સ્વામીનો પ્રભાવ જોઈને તેમજ સ્વામીની વાતો સાંભળીને મહેમદાવાદના અનેક વેદાંતીઓ ભગવાન સ્વામિનારાયણને શરણે થયા.

(સંદર્ભ: ‘સદ્ગુરુ ગાથા’ (ભા-૧), સ્વામી માધવપ્રિયદાસજી, સ્વામિનારાયણ ગુરુકુલ વિશ્વવિદ્યા પ્રતિષ્ઠાતમ (SGVP), અમદાવાદ, પૃ. ૬૭-૫૮)

શ્રીહરિના સમયમાં જ મહેમદાવાદમાં બાઈઓ-ભાઈઓનાં મંદિર બન્યાં

શ્રીજી મહારાજના સમયમાં જ મહેમદાવાદમાં બે મંદિર બંધાયાં હતાં. આ મંદિરો અંગેનો ઉલ્લેખ ‘સદ્ગુરુ પ્રસાદાનંદ સ્વામીની વાતો’ માં મળે છે.

પ્રસાદાનંદ સ્વામી લખે છે કે, ‘..... (વડતાલથી શ્રીજી મહારાજ) મહેમદાવાદ પધાર્યા. ત્યાં હરિભક્તો આગળ વાત કરી જે ગામમાં બે મંદિર છે! ત્યારે હરિભક્તો કહે, એક બેયર ભટ્ટે કરાવ્યું છે ને એક દુર્લભરામે કરાવ્યું છે. પછી મહારાજ કહે, બેયર ભટ્ટવાળા મંદિરમાં પરમહંસો ઊતરે અને દુર્લભરામવાળા મંદિરમાં બાઈઓ કથાવાર્તા કરે. એમ શ્રીહરિએ આજ્ઞા કરી.’ (પૃ. ૨૭૧, જેતલપુર આવૃત્તિ)

માધવદાસજી સ્વામીએ ‘શ્રીહરિકૃષ્ણ લીલામૃતસાગર’ (તરંગ ૧૩૭, કડવું ૩૮) માં ગાયા મુજબ, મહેમદાવાદના હરિભક્તોએ ગામડી ગામે જઈ શ્રીહરિને મહેમદાવાદ ખાતે બનાવાયેલ નવા મંદિરમાં પધરામણી કરવા પ્રાર્થના કરી:

એ સમે મેમદાવાદ કેરા, બ્રાહ્મણ હરિજન આવ્યા ॥
હાથ જોડી સહુ વિનંતિ કરી, પ્રભુજીને બોલાવ્યા ॥
મહારાજ મહેમદાવાદ પધારો, દર્શન સહુને થાય ॥
કૃપા કરો મહારાજ તમે, શ્રી પુરુષોત્તમરાય ॥
નાથજી નવું મંદિર બનાવ્યું, ચરણ ધરાં સુખકારી ॥

કૃપા કરી દીનબંધુ આવો, પૂરો આશ અમારી ॥
શ્રીમુખ બોલ્યા શામળો, આવશું તમારે ત્યાંય ॥
બે ઘડી વાર રહીને, જાશું વડતાલ ત્યાંય ॥

શ્રીહરિએ મહેમદાવાદ પધરામણી કરી ને રાતવાસો પણ કર્યો.

બાઈઓના હરિમંદિરની મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા વિધિ મહેમદાવાદ ખાતે બાઈઓના હરિમંદિરની મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાવિધિ વિ. સં. ૨૦૧૦ના માગશર સુદ ૩ના રોજ (ઈ. સ. ૧૯૫૪) થઈ હતી. આ મૂર્તિપ્રતિષ્ઠાવિધિ સદ્ગુરુ બ્રહ્મચારી માયાતીતાનંદજીના વરદ હસ્તે સંપન્ન થયેલ.

મહેમદાવાદ ખાતે જ બ્રહ્મચારી માયાતીતાનંદજીના દર્શન-સત્સંગ અર્થે જાણીતા કીર્તનાચાર્ય પુનિત મહારાજ પધારેલા, અને બ્રહ્મચારીશ્રીના આશીર્વાદ મેળવેલા. (‘બ્રહ્મના ઉપાસક બ્રહ્મચારીઓ’, ખુશાલ પાટડિયા, પૃ. ૨૦૬)

માણે કલાલ ભાઈશંકર ઠાકર (મહેમદાવાદવાળા) સંપાદિત

વચનામૃત એકીકરણ (ભા- ૧ થી ૩)

માણેકલાલ ભાઈશંકર ઠાકર મૂળ મહેમદાવાદ (જિ.ખેડા)ના વતની અને અનુયાયી. મારા પિતાજી પ્રવીણકાન્ત લાભશંકર ભટ્ટનાં માતૃશ્રી નર્મદાબાના તેઓ પિતાશ્રી થાય. એમનું ઘર શ્રીજી મહારાજના સમયથી સત્સંગી. આ સંસ્કાર આજે પણ જળવાઈ રહ્યા છે. માણેકલાલદાદા માત્ર અનુયાયી જ નહીં, શ્રીજી મહારાજના અભ્યાસુ પણ ખરા. ‘વચનામૃત’ એમનો પ્રિય ગ્રંથ. આ ગ્રંથ અંગેનું એમનું ગહન અધ્યયન અને ચિંતન, કેમકે શ્રીજી મહારાજે ‘વચનામૃત’ને સર્વ શાસ્ત્રના સારરૂપ ગણેલ છે. વળી, ‘...પૂર્વે જે જે મોક્ષને પામી ગયા છે અને હવે જે જે પામશે ને હમણાં જે જે મોક્ષને માર્ગે ચાલ્યા છે તે સર્વને આ વાર્તા જીવનદોરી રૂપ છે.’ (ગ.મ. ૬૪) શ્રીજી મહારાજના આ વાણી-સ્વરૂપને સહારે જ એમણે અને મણીબાએ જીવન વિતાવેલ.

‘વચનામૃત’નું સ્વરૂપ વિશિષ્ટ છે. તેમાં શ્રીજી મહારાજે ૧૮૧૯ થી ૧૮૨૯ દરમિયાન વિવિધ સ્થળે કરેલ સત્સંગમાંથી પસંદ કરેલ ‘ભગવદ્-વાર્તાઓ’ અને પ્રશ્નો તથા ઉત્તરો સંગ્રહાયા છે. પ્રશ્નો-ઉત્તરોમાં પણ શ્રીજી મહારાજે સંપ્રદાયના તત્વજ્ઞાનને જ સ્પષ્ટ કરેલ છે. આથી, જે સમયે જે પ્રશ્ન જે સંદર્ભે પૂછાયો હોય તેટલો જ

તેનો જવાબ ‘વચનામૃત’માં પ્રાપ્ત થાય છે. એ જવાબમાં સ્પષ્ટ કરાયેલ વિષય સંબંધી માહિતી અન્ય પ્રશ્નોના ઉત્તરોમાં પણ જાણવા મળે છે. એક જ વિષય સંબંધી માહિતી આપનાર ‘વચનામૃત’ નહીંવત છે. માણેકલાલદાદાને એમ લાગ્યું કે, ‘વચનામૃત’માં સ્પષ્ટ કરાયેલ વિષયોનું એકત્રીકરણ કરવાની જરૂર છે. એમણે ‘વચનામૃત’માં વાંચવા મળતા વિષયોની યાદી કરી, જે તે વિષય સંદર્ભે શ્રીજી મહારાજે જ્યાં જ્યાં જણાવ્યું છે તે તમામ સંદર્ભો એકત્ર કર્યા અને શ્રીજી મહારાજની વાણીમાં જ અસલ સ્વરુપે સંગ્રહ કરવાનો પ્રયત્ન ‘વચનામૃત એકીકરણ’માં કરેલ છે. આમ કરવાનું કારણ આપતાં, માણેકલાલદાદા લખે છે “...વિષયોને એકત્ર કરી સમજવાનો મેં જે પ્રયાસ આ ગ્રંથમાં કર્યો છે તે તદ્દન નવીન જ નથી અને મારા મનની કલ્પના માત્રે કરીને જ કરેલો નથી તેમજ શ્રીહરિએ કરેલા જ્ઞાનને ડોળી નાંખવાના હેતુથી અગર સત્સંગીઓને અવળે રસ્તે દોરી કોઈ પણ ગુહ્ય હેતુ સિધ્ધ કરવાના હેતુથી આ પ્રયાસ કરેલ નથી...” એમને પ્રેરણા મળેલ જૂનાગઢવાળા સદ્ગુરુ બાલમુકુન્દદાસજી સંપાદિત ‘વચનામૃત’ની આવૃત્તિમાંથી; જેમાં આમ કરવા સંદર્ભે પ્રયાસ થયેલ છે.

‘વચનામૃત એકીકરણ’નો પ્રથમ ભાગ માણેકલાલદાદાએ ઈ.સ. ૧૯૦૫માં પ્રકાશિત કરેલ. બીજો ભાગ ઈ.સ. ૧૯૧૨માં પ્રકાશિત થયેલ. ત્રીજો ભાગ અપ્રકાશિત હતો. આ ત્રણેય ભાગ અહીં એકસાથે પ્રથમ વખત પ્રકાશિત ટૂંકમાં થશે. માણેકલાલદાદાએ પ્રથમ ભાગમાં ૧૪ વિષય, બીજામાં ૪૬ અને ત્રીજામાં ૪૩ વિષયો અંગે શ્રીજી મહારાજનાં વચન-અમૃત એકત્રીત કર્યાં છે. આમ, ૯૩ વિષય અંગેનાં શ્રીજી મહારાજનાં વચનોનું સંકલન અહીં આપણને પ્રાપ્ત થાય છે. તેમણે લખ્યું છે, “...આ ગ્રંથમાં જે જે વિષયો દાખલ કરેલા છે તે દરેકે દરેક તેના સંપૂર્ણ સ્વરુપમાં લખેલા છે. તે એવી રીતે કે કુલ વચનામૃત ૨૬૨ છે અને દરેક વચનામૃતમાં જુદા જુદા ઘણા વિષયો સંબંધી વાત છે તેમજ દરેક વિષય પણ જુદા જુદા વચનામૃતોમાં છે. તેમાં અમુક વિષય સંબંધી કોઈ વચનામૃતમાં ઉપાય કહેલો છે તો કોઈમાં કારણ કહ્યું છે. કોઈ પ્રસંગે લક્ષણ ને કોઈ પ્રસંગે ફળ કહેલું છે. વળી ઉપાય પણ ભિન્ન ભિન્ન જગ્યાએ જુદા જુદા કહેલા છે તેમજ ફળ પણ ભિન્ન ભિન્ન જગ્યાએ જુદું જુદું કહેલું છે. આ સર્વે વાત એકસામટી જાણી શકાય અને તેવી જ રીતે દરેકે દરેક

વિષય સંબંધી જાણી શકાય તેવી તમામ ગોઠવણ આ ગ્રંથમાં કરેલી છે...” માણેકલાલદાદાએ ‘વચનામૃત એકીકરણ’ ભા-૨ની પ્રસ્તાવનામાં દંઢપણે લખેલું કે ‘...જેને એકાંતીક ભક્ત થવું હોય અને આત્યંતિક કલ્યાણ પામવું હોય તેને તો આ ગ્રંથ અવશ્ય મનન કરવા યોગ્ય છે...”

મણીલાલ સી. પારેખે એમના અંગ્રેજી અધ્યયન-ગ્રંથ “Shree Swaminarayan”ના ૧૯મા પ્રકરણ ‘Victory over Death’ માં સ્પષ્ટ કર્યું છે કે, મૃત્યુ ઉપર વિજય અંગે સકારાત્મક વલણ એ આ સમ્પ્રદાયનું મહત્વનું લક્ષણ છે. સત્સંગી તમામ એમ માને છે કે એમના અંતકાળે શ્રીજી મહારાજ પોતે કે અગ્રણી સંતો જાતે આવી અક્ષરધામમાં તેડી જાય છે. અને આ ઘટનાની અનુભૂતિ સ્વર્ગસ્થ અનુયાયી સહીત તેના કુટુંબીજનો અને અન્યને પણ થાય છે. શ્રીજી મહારાજના સમયથી આ બાબતના દાખલા ગામેગામ સાંભળવા મળે છે. અમારા વડવા માણેકલાલદાદા સંદર્ભે પણ આમ જ બનેલ. ઉત્તરાયણના પવિત્ર દિવસે બપોરે ૧૨-૧૫ કલાકે શ્રીજી મહારાજ એમને અક્ષરધામમાં તેડી ગયેલ, અને આ બાબતનો અનુભવ તત્કાલીન સગાં-સંબંધીઓને થયેલ.

મારા પિતાજી પણ આ ગ્રંથના અભ્યાસી. ૧૯૬૦ની આસપાસ એમ. એ.ની પરીક્ષા બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી, બનારસમાં આપી બીજા જ દિવસે સ્વામિનારાયણ મંદિર, બનારસ ખાતે શ્રીજી મહારાજ સન્મુખ બેસી ‘વચનામૃત’ ગ્રંથનો અંગ્રેજીમાં અનુવાદ શરુ કરેલ. વાંચનની તકલીફ પડતાં તેમણે આખું વચનામૃત ઓડિયો કેસેટમાં પોતાના અવાજમાં ટેપ કરેલ અને એ ટેપસ્થ વચનામૃત જીવનના અંત સુધી તેઓ સાંભળતા રહેલા. એમની ઈચ્છા માણેકલાલદાદાના અધ્યયન ગ્રંથ ‘વચનામૃત એકીકરણ’ (ભા. ૧ થી ૩)ને પ્રકાશિત કરવાની હતી.

“શ્રી હરિકૃષ્ણાય નમોનમઃ”

શ્રદ્ધા

ભાગ - ૨

શ્રદ્ધાનો ચમકારો

બાળ ભક્ત પૂજન - નડીયાદ

આપણે આજે આસ્થાનો આશ્ચર્યકારી પ્રભાવ જોઈશું. વાત કરીશું નડિયાદના પૂજનની... પૂજનની ઉંમર નાની અને દર્દ મોટું આવ્યું. માત્ર ચાર વર્ષની ઉંમરે કેન્સર થયું. કેન્સર એટલે જીવન કેન્સલ. ભલભલાના હાજા ગગડી જાય; એવી પીડાદાયક વ્યાધી એટલે કેન્સર. આજે દુનિયામાં લાખો માણસોને પરિવારમાં કોઈને કેન્સર થાય; એટલે પરસેવો છૂટી જાય છે. પ્રાણ છૂટે ત્યાં સુધી સેવા કરે; પણ દર્દીની પીડા જોઈ ન શકાય; એવી કડરૂણ હોય છે.

આ મહારોગનો ભોગ ચાર વર્ષનો બાળક બન્યો. બાળકનું નામ પૂજન. પૂજનનું વતન નડિયાદ, પિતા અલ્પેશભાઈ ગુણવંતભાઈ પ્રજાપતિ. નડિયાદના ભક્તોને કોઈ પણ કપરા કાળમાં વડતાલ જ યાદ આવે. યાદ આવે એટલે વડતાલ આવે. વડતાલ આવે એટલે કપરો કાળ જાય અને સૂખ થાય... આવો અનુભવ અને આસ્થાનું બળ અલ્પેશભાઈને વડતાલ લઈ આવ્યું. વડતાલ આવ્યા ત્યારે તેમણે જે વાત કરી તે આપણે માની ન શકીએ, એવી આશ્ચર્યકારી હતી પણ અમે નજરે જોયું છે એટલે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ છે.

પૂજનને કેન્સર થયું એ જાણીને અમે ભાંગી પડ્યા હતા પણ પૂજનને કંઈ જ અસર ન થઈ. કસર ટાળવા માટે જ જન્મ્યો હોય; એમ સતત ભજન કર્યા કરે. ડૉક્ટર આવે તો પણ પ્રથમ “જય શ્રી સ્વામિનારાયણ” કહે. બોટલ યડાવે તો પણ “ભગવાનને સ્પર્શ કરાવી; પ્રસાદી કરાવે પછી જ બોટલ યડાવાય. ઈન્જેક્શન પણ- દવાઓ પણ... કીમોથેરાપી ચાલતી હતી; તે દરમિયાન ડૉક્ટર પણ દંગ રહી ગયા. કિમોથેરાપી દરમિયાન પીડાતા-કણસતા દર્દીને જોઈને સગાઓ પણ રડી પડતા હોય છે જ્યારે પૂજન એક પણ વાર રડ્યો નથી. દુઃખી થયો નથી. માત્ર ૨૦% બચવાની શક્યતા રહી; એ સ્ટેજનું કેન્સર થયેલું; એની હેવીડોજ (ભારે ભારે) દવાઓની ગરમીથી માણસ “ત્રાહિ મામ” થઈ જાય. પણ આશ્ચર્યકારી ઘટના એ છે કે, પૂજન સતત “લીલા છમ વનમાં” ડી એનીમેશન “શ્રીહરિની લીલાચેષ્ટા” જોયા જ કરે. મહામંત્રની ધૂન સાંભળ્યા કરે. તિલચિહ્નના વીડિયો જોયા કરે... આપણે સમજી ન શકીએ પણ તેમના પરિવારે આ

અનુભવ્યું છે...

આ બાળકને અંતકાળનો આભાસ થઈ ગયો હશે; એમણે તા.૨૩/૮/૨૦૨૦ના રોજ “મારે વડતાલ શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજના દર્શન કરવા છે; પપ્પા મને વડતાલ લઈ જાવ” આ માંગણી કરી. બાળકની પ્રત્યેક માંગણીને ભક્તિભાવ સાથે પૂરી કરતા પિતા કોરોનાના કારણે મૂંજાયા... તેમણે વડતાલ શ્યામવલ્લભ સ્વામીને ફોન કરીને હકીકત જણાવી. સ્વામીએ હા કહી એટલે ગાડી લઈને વડતાલ પહોંચ્યા. ઓકસીજનના બોટલ ચાલુ હતા. એક જણે બોટલ ઉપાડેલી અને એક જણ પૂજનને તેડીને મંદિર પર ગયા. એક પણ અક્ષર કોઈ બોલ્યું નહિ; છતા બધીજ વાત થઈ ગઈ. પૂજનને પરમાત્માને શું કહ્યું બબર નહિ પણ તા.૨૪/૮/૨૦૨૦ના રોજ આપણને સહુને છોડીને “શ્રીહરિના સાનિધ્યમાં” પહોંચી ગયો.

પૂજનનું જીવન ટુંકુ રહ્યું પણ તેની ગાથા ઘણી લાંબા કાળ સુધી જીવંત રહેશે. દેવ દર્શન કરીને વડતાલના વરિષ્ઠ સંત પૂ. ગોવિંદ સ્વામીના આશીર્વાદ લીધા. હાર પહેરાવી નાડાછડી બાંધી. હરિમંડપ - અક્ષરભુવન - જોબનપગીની મેડી - ગોમતી વગેરે તમામ પ્રસાદીના સ્થળોના દર્શન કર્યા. ઘેર ગયા. બોલવાનું બંધ થઈ ગયું. બહુ આગ્રહ કરે તો માત્ર “જય શ્રી સ્વામિનારાયણ” જ બોલે. એના માતા નજીક આવે તો ના પાડે, મહારાજ સાથે સંતો હોય; એટલે તારે મારી નજીક નહિ આવવાનું. આવું બોલનાર પૂજન આજે એકદમ મૌન છે. એનું મૌન સહુને અકળાવે છે. પણ પૂજન પરમાનંદ સ્વરૂપ પરબ્રહ્મ શ્રીહરિને મળવા આતુર હતો. વડતાલથી આવ્યા બાદ ૨૪ કલાક પણ ન થયા અને એ અક્ષરધામમાં જતો રહ્યો. એના અક્ષરવાસથી પિતા એવં પરિવારને ડર્ષ અને શોક; બન્નેનો અનુભવ થયો. પોતાનો બ્હાલસૌથી પુત્ર કેન્સરની પીડાથી મુક્ત થયો. મુક્ત થયો એનો ડર્ષ થયો અને છોડીને જતો રહ્યો એનો શોક પણ થયો...

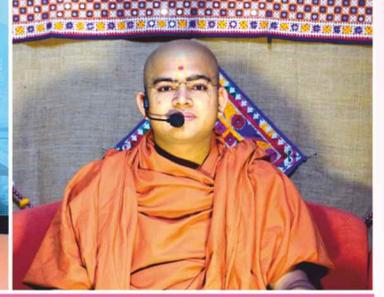
આજ ઘોરકળિકાળમાં આવા ઉત્તમશ્લોક બાળ ભક્તોના દર્શન થાય છે; એ જ આ સત્સંગનું ઉજ્જવળ પાસું છે. આ બાળકના માતા-પિતા - કુળ એવં પરિવાર ધન્ય બન્યા છે. મેં પૂજનની વાર્તા જાણી-સાંભળીને વારંવાર વિચારી તેના ભક્તિમય જીવનનું રહસ્ય સમજવા પ્રયાસ કરતો હતો ત્યારે ખ્યાલ આવ્યો કે; આ પરિવાર પ.પૂ.સદ્.શ્રી જ્ઞાનજીવનદાસજી સ્વામીના યોગથી સત્સંગના રંગમાં રંગાયેલો પરિવાર છે. બાળકના જીવનની વિદ્યાપીઠ માતાની કૂખ જ હોય છે. આ દંપતિએ કુંડળધામ પ્રકાશિત “વાલપના વેણ”ના આધારે ગર્ભથી જ સંસ્કારનું સિંચન કરેલું. એના પુણ્યપ્રતાપે કોઈ યોગબ્રષ્ટ આત્માએ એમની કૂખે જન્મ લીધો હશે; એવું સમજાયું. પૂજન તો જતો રહ્યો છે પણ તેમની ભક્તિમય ગાથા અમર રહેશે.

લી. સંતવલ્લભદાસ

સત્સંગ સમાચાર

સંપાદક - સાધુ શ્યામવલ્લભદાસ - વડતાલ

વડતાલધામ મુકામે ઓનલાઈન માધ્યમે નિજ આસો માસમાં રાત્રી કથાનો લાભ આપતાં પૂ. ગુણસાગર સ્વામી - વિરસદ તથા કારતક માસમાં રાત્રી કથાનો લાભ આપતાં પૂ. માનસપ્રકાશ સ્વામી - વડતાલ તથા માગશર (ધનુર્માસ) માસમાં રાત્રી કથાનો લાભ આપતાં પૂ. નયનપ્રકાશ સ્વામી.

ખંભાત મુકામે શ્રી રવિરાજ યોગેશભાઈ જોષી (રાજા) નાં શુભવિવાહ પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતાં આ.કો. શ્રી સંત સ્વામી, પૂ. પી. પી. સ્વામી વગેરે પૂ. સંતો. તા. ૨૯/૧૧/૨૦૨૦

ડભાઇ મુકામે પૂ. બળદેવ સ્વામી દ્વારા આયોજીત શિવ-પાર્વતીજીની પુનઃપ્રતિષ્ઠા પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. આચાર્ય મહારાજશ્રી એવં પૂ. સંતો. તા. ૨/૧૨/૨૦૨૦

ભરૂચ મુકામે શિવભદ્રસિંહ (ભોલાભગત) નાં શુભવિવાહ પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતાં પૂ. સંતો. તા. ૮/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલ મુકામે શ્રી દર્શનકુમાર વિપુલભાઈ શાહનાં નૂતન નિવાસ સ્થાને યજ્ઞ પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતાં આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, પૂ.સંત સ્વામી અથાણાવાળા, પૂ.શ્યામ સ્વામી. તા.૯/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે દર્શનાર્થે પધારેલા વયોવૃદ્ધ પ.પૂ.સદ્.પુરાણી શ્રી જ્ઞાનજીવન સ્વામી - નાસીક તથા પ.પૂ.સદ્.શ્રી ચૈતન્ય સ્વામી - મુંબઈનું પૂજન કરતાં આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી. તા.૧૪/૧૨/૨૦૨૦

કુંડળધામ મુકામે પૂ.જ્ઞાનજીવન સ્વામીની પ્રેરણાથી આયોજીત કોરોના આદિક અશુભકાળની નિવૃત્તિ - શુભકાળની પ્રવૃત્તિ અને પ્રભુ પ્રસન્નતાની પ્રાપ્તિ માટે ઘેર બેઠા વર્યુઅલ મહાપુજાનો હજારો હરિભક્તોએ લાભ લીધો. તા.૧૧/૧૨/૨૦૨૦

ડલાણ મુકામે પૂ.બળદેવ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ત્રિદિનામ્ક કથા પ્રસંગે ઉપસ્થિત વક્તાશ્રી પૂ.શ્રી નયનપ્રકાશ સ્વામી તથા પૂ.નીલકંઠચરણ સ્વામી - જેતપુર, પૂ.નોતમપ્રકાશ સ્વામી, પૂ.પી.પી.સ્વામી વગેરે પૂ.સંતો તથા યજમાન પરિવાર. તા.૧૧ થી ૧૩/૧૨/૨૦૨૦

નેરોળી મુકામે સત્સંગ સભા પ્રસંગે પ્રસાદીની ઈટનું શિલાપૂજન કરતાં ભક્તજનો. તા.૧૩/૧૨/૨૦૨૦

गढपुरधाम मुकामे धनुर्मास निमित्ते सवारे तथा सांजे कथामृतनो लाभ आपतां पू.उरिप्रकाश स्वामी - अथाशावाणा तथा पू.प्रियदर्शन स्वामी - पीज. ता.१६/१२/२०२० थी १४/१/२०२०

गोधरा मुकामे धनुर्मास निमित्ते कथानो लाभ आपतां पू.विश्ववल्लभ स्वामी - पीज अवं शाकोत्सव दर्शन. ता.१६/१२/२०२०

विरसड मुकामे धनुर्मास निमित्ते प्रभात केरी करतां पू.गुणसागर स्वामी, पू.ज्ञानप्रकाश स्वामी तथा भक्तजनो. ता.१६/१२/२०२० थी १४/१/२०२१

સુરત રામપુરા મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે કથાનો લાભ આપતાં પૂ. હરિપ્રકાશ સ્વામી. તા. ૧૬/૧૨/૨૦૨૦ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

સુરત રૂસ્તમબાગ મુકામે આયોજીત દ્વિતીય પાટોત્સવ પ્રસંગે ઓનલાઈન કથાનો લાભ આપતાં વક્તાશ્રી પૂ. વિશ્વવલ્લભ સ્વામી, પૂ. જનમંગલ સ્વામી, પૂ. સ્નેહનિધિ સ્વામી તથા અભિષેક, અન્નકૂટ પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. બાલ સ્વામી, પૂ. નિર્ગુણ સ્વામી, પૂ. સર્વમંગલ સ્વામી વગેરે. તા. ૧૬/૧૨/૨૦૨૦

વડોદરા વાડી મુકામે પૂ. જગતપાવન સ્વામી દ્વારા આયોજીત ધનુર્માસ નિમિત્તે પ્રભાતકેરી, કથા, ધૂન તથા મહાપ્રસાદ. તા. ૧૬/૧૨/૨૦૨૦ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

સંખેડા તાલુકાનાં વાસણા, માછીપુરા, કમલાપાટી વગેરે ગામડાઓમાં સત્સંગ સભાનો લાભ આપતાં પૂ. નૌતમ પ્રકાશ સ્વામી, પૂ. વેદાંત સ્વામી વગેરે પૂ. સંતો. ૧૭ થી ૨૧/૧૨/૨૦૨૦.

ગોધરા મુકામે ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ પ્રસંગે સુકામેવાથી અભિષેક કરતાં પૂ. વિશ્વવલ્લભ સ્વામી - પીજ. તા. ૧૮/૧૨/૨૦૨૦

વિરસદ મુકામે ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ પ્રસંગે પૂજન કરતાં પૂ. કેશવચરણ સ્વામી તથા પૂ. ગુણસાગર સ્વામી તથા વક્તાશ્રી જ્ઞાનપ્રકાશ સ્વામી. તા. ૧૮/૧૨/૨૦૨૦

ગઢપુરદામ મુકામે ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ પ્રસંગે ઉપસ્થિત ચેરમેનશ્રી પૂ. શ્રી હરિજીવન સ્વામી વગેરે પૂ. સંતો તથા ભક્તો. તા.૧૮/૧૨/૨૦૨૦

કુંડળદામ મુકામે પૂ. જ્ઞાનજીવન સ્વામીની પ્રેરણાથી આયોજીત ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ પ્રસંગે પૂજન, અભિષેક, સમુદ આરતી. તા.૧૮/૧૨/૨૦૨૦

સરદાર મુકામે પૂ. નિત્યસ્વરૂપ સ્વામીની પ્રેરણાથી ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ પ્રસંગે ઓનલાઈન મહાપૂજા તથા વચનામૃત મહાપૂજનો લાભ લેતાં હજારો ભક્તો. તા.૧૮/૧૨/૨૦૨૦

ખરેડ (ઘંઘુકા)મુકામે પૂ. વાસુદેવ સ્વામી - નાહિયેર દ્વારા આયોજીત પંચદિનાત્મક કથા, શાકોત્સવ, સમુદ મહાપૂજા પ્રસંગે ઉપસ્થિત વક્તાશ્રી પૂ. નંદકિશોર સ્વામી તથા ભક્તજનો. તા.૧૯ થી ૨૩/૧૨/૨૦૨૦

ભુસાવલ (મહારાષ્ટ્ર) મુકામે પૂ. ધર્મસ્વરૂપ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ચતુર્થ પાટોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત વક્તાશ્રી પૂ. માનસપ્રકાશ સ્વામી, પૂ. ગોવિંદ સ્વામી - જલગાંવ, પૂ. કે. કે. શાસ્ત્રી સ્વામી વગેરે પૂ. સંતો તથા ભક્તો. તા. ૧૮ થી ૨૦/૧૨/૨૦૨૦

સુરત કુબેરનગર મુકામે પૂ. વિષ્ણુપ્રકાશ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૨૦૧ મી વચનામૃત જયંતિ. તા. ૧૮/૧૨/૨૦૨૦

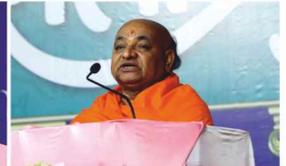
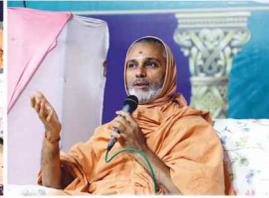
વડતાલધામ મુકામે લાલુભગત (અલપિતકુમાર) વડોદરાને જન્મદિન નિમિત્તે આશીર્વાદ આપતા પૂ. સંતો તા. ૨૮/૧૨/૨૦૨૧

ઈન્દોર (મધ્યપ્રદેશ) મુકામે તૃતીય પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક કરતાં પૂ. વિશ્વપ્રકાશ સ્વામી તથા પૂ. વિશ્વમંગલ સ્વામી. તા. ૧૯/૧૨/૨૦૨૦

માલપુર (ડભોઈ) મુકામે પૂ. નૌતમપ્રકાશ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૨૩ માં પાટોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. સંતો તથા ભક્તો. તા. ૧૯/૧૨/૨૦૨૦

જુનાગઢધામ મુકામે ઘરસભા દ્વારા કથામૃતનો લાભ આપતાં પૂ. નિત્યસ્વરૂપ સ્વામી - સરઘાર તથા જુનાગઢ પ્રદેશનાં પૂ. સંતો. તા. ૨૦/૧૨/૨૦૨૦

મુંબઈ ભાચંદર શિવસેના ગલી મુકામે ૧૧ માં પાટોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. નારાયણચરણ સ્વામી - બુધેજ એવં ભક્તજનો. તા. ૨૦/૧૨/૨૦૨૦

ગઢપુરધામ મુકામે ૧૯૧ મી શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન જયંતિ પ્રસંગે પૂજન કરતાં ટ્રસ્ટીશ્રી વિનુભાઈ અકાળા વગેરે ભક્તો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

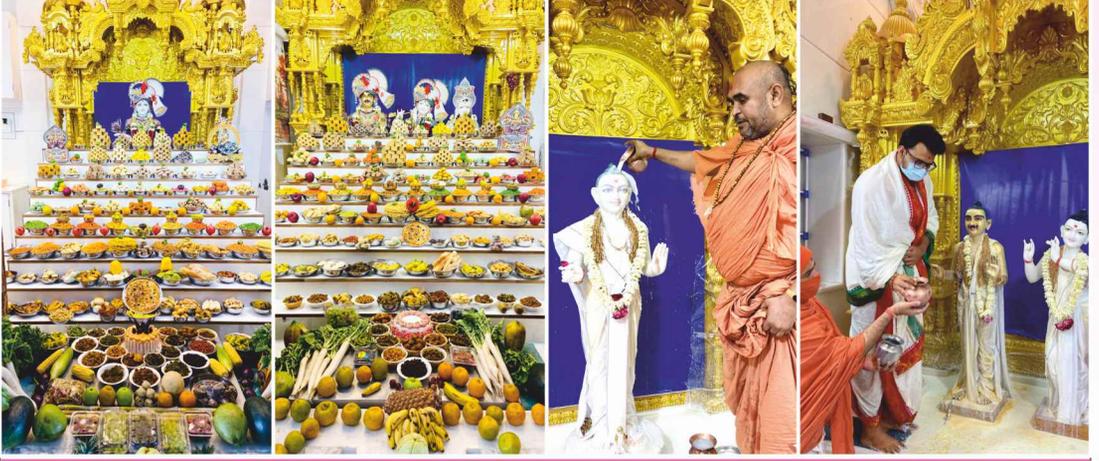
જુનાગઢધામ મુકામે શ્રીમદ્ સત્સંગિજીવન ૧૯૧ મી જયંતિ પ્રસંગે પૂજન,અભિષેક, આરતી કરતાં જુનાગઢ પ્રદેશના પૂ.સંતો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

ભુરલાનપુર (મધ્યપ્રદેશ) મુકામે પૂ.પી.પી.સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૧૯૧ માં પાટોત્સવ નિમિત્તે અભિષેક, અગ્નિકૂટ, સભા પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ.વાસુદેવ સ્વામી, પૂ.રાજેન્દ્ર સ્વામી, ટ્રસ્ટી સત્યશ્રી ઘનશ્યામભગત તથા ભક્તો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

પારીખા (ડભોઈ) મુકામે પૂ.મોહન સ્વામી દ્વારા આયોજીત શ્રી હનુમાનજી મહારાજનાં ૧૬૩ માં પાટોત્સવ નિમિત્તે માફતીયાગ, અગ્નિકૂટ, સભા પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ.નૌતમપ્રકાશ સ્વામી, પૂ.રામપ્રકાશ સ્વામી વગેરે પૂ.સંતો તથા ભક્તો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

વડોદરા હરિનગર મુકામે પૂ.શ્રીરંગ સ્વામી દ્વારા આયોજીત પ્રથમ પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક કરતાં પૂ.લાલજી મહારાજશ્રી એવં અગ્રકૂટ દર્શન તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

દરગાંવ (મધ્યપ્રદેશ) મુકામે પૂ.દેવપ્રકાશ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૧૯૧ માં પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક એવં અગ્રકૂટ દર્શન. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે શ્રી અમિતભાઈ પટેલનાં નિવાસ સ્થાને પધરામણી કરતાં આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, પૂ.ગોવિંદસ્વામી વગેરે પૂ.સંતો. તા.૨૦/૧૨/૨૦૨૦

ચાવલ (મહારાષ્ટ્ર) મુકામે પૂ.વાસુદેવ સ્વામી દ્વારા આયોજીત દ્વિતિય પાટોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ.સંતો તથા ભક્તો. તા.૨૧/૧૨/૨૦૨૦

નડીયાદ મુકામે અ.નિ.શ્રી નારાયણ બાપા - ગાદલાવાળાની શ્રદ્ધાંજલી સભા પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતાં પૂ.નીલકંઠચરણ સ્વામી, પૂ.નૌતમ સ્વામી, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી વગેરે પૂ.સંતો. તા.૨૧/૧૨/૨૦૨૦

દેનુમાન ખીજડીયા (કુકાવાવ) મુકામે પૂ.રામકૃષ્ણ સ્વામી - વડીયાની પ્રેરણાથી આયોજીત ૧૩ માં પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક કરતાં પૂ.સંતો તથા યજમાનો. તા.૨૧/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલદામ મુકામે શ્રી અચિનભાઈ તથા મુકેશભાઈ રાણપરીયા યુ.એસ.એ. હાલ અમદાવાદ વિશેષ સેવા બદલ આશીર્વાદ આપતાં પૂ.મુનીવલ્લભ સ્વામી તથા પૂ.જે.પી.સ્વામી-જુનાગઢ. તા.૨૫/૧૨/૨૦૨૦

રાજકોટ મુકામે પૂ.રાધારમણ સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૬૮ માં પાટોત્સવ નિમિત્તે અભિષેક, અણકૂટ, સભા પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ.સંતો તથા ભાગવત કથાકારશ્રી જીગ્નેશદાદા રાઘે રાઘે એવં ભક્તજન. તા.૨૨/૧૨/૨૦૨૦

મુંબઈ કાંદીવલી મુકામે રપ માં પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક તથા અન્નકૂટ નિમિત્તે ઉપસ્થિત પૂ. મુક્તિજીવન સ્વામી તથા યજમાન પરિવાર. તા.૨૬/૧૨/૨૦૨૦

માલોડપુર મુકામે શ્રી કાંતીભગત દ્વારા આયોજીત શાકોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. દિવ્યપ્રકાશ સ્વામી- ઈટાળવા વગેરે પૂ. સંતો તથા ભક્તો. તા. ૨૭/૧૨/૨૦૨૦

સવવાવ - વાપી વિસ્તારમાં જરૂરીયાતમંદ હજારો લોકોને ઘાબળા વિતરણ કરતાં પૂ. કપિલજીવન સ્વામી, પૂ. રામસ્વામી. તા. ૨૮/૧૨/૨૦૨૦

મુંબઈ મીરારોડ મુકામે ૧૪ મો પાટોત્સવ પ્રસંગે અભિષેક- અન્નકૂટ દર્શન. તા. ૨૯/૧૨/૨૦૨૦

मुंबई भुलेश्वर मुकामे पू. धर्मस्व. ३प. स्वामी द्वारा आयोजित शाकोत्सव अवं ११८ मी रविसला प्रसंगे
 उपस्थित पू. संतो तथा ભક્તો. તા. ૩/૧/૨૦૨૧

નારપુરા (આણંદ) મુકામે પૂ. વાસુદેવ સ્વામી - નાહીયેર દ્વારા આયોજીત શાકોત્સવ પ્રસંગે
 ઉપસ્થિત પૂ. સંતો તથા ભક્તો. તા. ૩/૧/૨૦૨૧

સાવલી મુકામે ૧૧ માં પાટોત્સવ નિમિત્તે અભિષેક, અન્નકૂટ, મહાપૂજા પ્રસંગે ઉપસ્થિત પૂ. સંતો. તા. ૫/૧/૨૦૨૧

નાપા એકાનગર મુકામે પૂ.વાસુદેવ સ્વામી - નાહીયેર દ્વારા આયોજીત પંચદિનાત્મક કથા એવં શાકોત્સવ પ્રસંગે ઉપસ્થિત વક્તાશ્રી પૂ.નંદકિશોર સ્વામી, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, પૂ.શ્યામ સ્વામી વગેરે પૂ.સંતો તથા ભક્તો. તા.૫/૧/૨૦૨૧

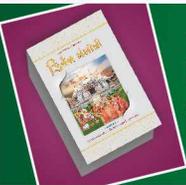
સુરત ઘનશ્યામનગર મુકામે પૂ.નીલકંઠસ્વરૂપ સ્વામી દ્વારા આયોજીત તુલસીદળ અનુષ્ઠાન પૂર્ણાહૂતિ પ્રસંગે હોમાત્મક યજ્ઞ તથા શાકોત્સવ. તા.૩/૧/૨૦૨૧

આગામી નિર્ણયમાં જાહેરાત આપવા અંગે

શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર વડતાલ સંસ્થા દ્વારા પ્રકાશતી થઈ રહેલ આગામી વર્ષના નવા નિર્ણયમાં જે તે ગામનાં મંદિરો કે ગુરૂકુલના સરનામા કે ટેલીફોન નંબરમાં ફેરફાર થયો હોય કે મંદિરના પાટોત્સવ કે અન્ય વિગતોમાં સુધારો કરવાનો હોય અથવા જે કોઈ વ્યક્તિને વ્યક્તિગત નામ સાથે જય શ્રી સ્વામિનારાયણ છાપવાનું હોય તો રૂ.૨૦૦૦/- ની રકમ રાખેલ છે. પોતાના ધંધાની જાહેરાત છાપાવવી હોય તેઓએ વડતાલ ઓફિસમાં કોઠારીશ્રીનો સંપર્ક કરવો.

સંપર્ક : ઓફીસ નંબર : ૦૨૬૮-૨૫૮૯૭૨૮-૭૭૬, પૂ.શ્યામ સ્વામી - વડતાલ : ૯૯૨૫૨૦૫૬૧૧

નોંધ :- જય શ્રી સ્વામિનારાયણ સાથે જણાવવાનું કે, “કીર્તન ગંગોત્રી” કીર્તન વિવેચન પુસ્તક દરેક શિખરબધ્ધ મંદિરો, બાઈઓ-ભાઈઓના હરિમંદિરો તથા ગુરૂકુલોમાં ભેટ આપવાનું હોવાથી મંદિર/સંસ્થાના વહીવટ કર્તાઓએ વડતાલ મંદિર શ્રી હરિકૃષ્ણ ધાર્મિક સ્ટોરમાંથી મેળવી લેવું.
સંપર્ક :- ભોલાભગત : ૮૪૦૧૧૮૧૫૯૧

● સાળંગપુરધામ મુકામે વિવિધ ઉત્સવ. ●

સાળંગપુરધામ મુકામે પૂ.વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા આયોજીત ૧૧ દીકરીઓનાં પંચમ સમૂહ લગ્નોત્સવ પ્રસંગે આશીર્વાદ આપતાં પૂ.સંતો. તા.૨/૧૨/૨૦૨૦

સાળંગપુરધામ મુકામે પૂ.વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા પુરાણી જ્ઞાનજીવન સ્વામી - નાસીકનાં યજમાન પટે આયોજીત રાજોપચાર્યાર પૂજન એવં સુવર્ણ ઊર અર્પણ વિધિ પ્રસંગે પૂ.સંતો તથા ભક્તો. તા.૧૪/૧૨/૨૦૨૦

સાળંગપુરધામ મુકામે પૂ.વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા આયોજીત ધનુર્માસ નિમિત્તે દિવ્ય-ભવ્ય વિવિધ પ્રકારનાં રોટવાનાં થાળનો ઉત્સવ. તા.૧૯/૧૨/૨૦૨૦

સાળંગપુરધામ મુકામે પૂ.વિવેકસાગર સ્વામી દ્વારા આયોજીત ધનુર્માસ નિમિત્તે દિવ્ય-ભવ્ય વિવિધ પ્રકારનાં ઔષધિના શણગાર દર્શન.તા.૨૬/૧૨/૨૦૨૦

● साङ्गपुरधाम मुकामे विविध उत्सव. ●

साङ्गपुरधाम मुकामे पू.विवेकसागर स्वामी द्वारा आयोजित धनुर्मास निमित्ते दिव्य-लव्य विविध प्रकारनां २१ किलो सुवर्ण शङ्खगार दर्शन. ता. 30/१२/२०२०

साङ्गपुरधाम मुकामे पू.विवेकसागर स्वामी द्वारा आयोजित धनुर्मास निमित्ते शयन शङ्खगार दर्शन. ता. 30/१२/२०२०

साङ्गपुरधाम मुकामे पू.विवेकसागर स्वामी द्वारा आयोजित धनुर्मास निमित्ते दिव्य-लव्य सतशर शङ्खगार दर्शन. ता. २/१/२०२१

साङ्गपुरधाम मुकामे पू.विवेकसागर स्वामी द्वारा आयोजित धनुर्मास निमित्ते दिव्य शाकोत्सव शङ्खगार दर्शन. ता. ५/१/२०२१

જુનાગઢ દેશના સદ્.શ્રી ગુણાતીતાનંદ સ્વામી, સદ્.શ્રી બાલમુકુંદ સ્વામી, સદ્.શ્રી નારાયણદાસજી સ્વામીની પરંપરાના સંતવર્ય પ.પૂ.કો.શ્રી ધર્મનંદનદાસજી સ્વામી, ગુરૂ પ.પૂ.શા.શ્રી માધવદાસજી સ્વામી તા.૨૫/૧૧/૨૦૨૦, બુધવારના બ્રાહ્મમૂહુર્તમાં પાંચ વાગ્યે શ્રીહરિના સ્મરણ સાથે ૬૦ વર્ષની જૈફ વયે અક્ષરવાસી થતા સમસ્ત જુનાગઢ પ્રદેશના સંતો-ભક્તોએ ઘેરા શોકની લાગણી અનુભવી હતી. અ.નિ.પૂ.સ્વામીશ્રી ૧૨ વર્ષની અલ્પ વયે ભાગવતી દીક્ષા ગ્રહણ કરીને સત્સંગની સેવામાં જોડાયા હતા. મંદિરમાં દેવોની સેવા કરવી એ સ્વામીનું મુખ્ય અંગ હતું. ઉના મંદિરના પ્રસાદીભૂત લાલજી ગણેશની તેમજ અન્ય બિરાજીત દેવોની પૂ.સ્વામીશ્રીએ ઉત્સાહ એવં પ્રેમપૂર્વક સેવા કરીને દેવોનો તેમજ સત્સંગનો ખુબજ રાજીપો પ્રાપ્ત કર્યો હતો. પૂ.સ્વામીશ્રીએ ગુરુ તેમજ વડીલ સંતોની સેવા તથા આજ્ઞામાં રહીને તેઓનો પણ રાજીપો પ્રાપ્ત કર્યો હતો. ઉત્સવ સમૈયામાં ભંડારની સેવા ખંતપૂર્વક બજાવીને પૂ.સ્વામીશ્રી પ્રસંગોને ખુબજ શોભાવતા હતા. કાળજી પૂર્વક તેમજ જવાબદારી પૂર્વક સેવા કરવી તે સ્વામીશ્રીનો સ્વભાવ હતો. નિર્માનીપણું, નિખાલસતા એવં સદૈવ પ્રસન્ન ચહેરો પૂ.સ્વામીશ્રીની ઓળખ બની ગઈ હતી. તેઓ નિર્વેર પ્રકૃતિના સંત હતા. તેઓના અચાનક અક્ષરવાસથી જુનાગઢ સત્સંગ તેમજ તેઓના મંડળને ન પુરાય તેવી ખોટ પડી છે. વરતાલવાસી શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ વગેરે દેવો નિજ મૂર્તિનું સુખ આપે તેમજ અ.નિ.પૂ.સ્વામીશ્રીના ગુરુ પ.પૂ.શા.શ્રી માધવદાસજી સ્વામી, પૂ.દેવલ્લભ સ્વામી, પૂ.રાધારમણ સ્વામી, પૂ.વિષ્ણુ સ્વામી વગેરે સ્નેહી સંતોને આ દુઃખદ પ્રસંગે વિશેષ ધીરજ એવં સત્સંગનું બળ આપે એજ પ્રાર્થના.

વિરસદ ગામના નગરશેઠ તરીકે ઓળખાતા એવા વૈષ્ણવ સત્સંગી પ.ભ.શ્રી જયેશભાઈ શાંતિલાલ કા.પટેલ તા.૧૫/૧૦/૨૦૨૦, અધિક આસો વદ ત્રયોદશીના દિવસે શ્રીહરિ નામ સ્મરણ સાથે ૪૯ વર્ષની વયે અક્ષરવાસી થતા સમસ્ત વિરસદ ગામમાં શોકની લાગણી પ્રસરી હતી. અ.નિ.જયેશભાઈ કા.પટેલ જ્ઞાતિના યુવાપ્રમુખ તેમજ વહેપારી એસોસીએશનના પ્રમુખ હતા. વિરસદ ગામમાં શ્રી રણછોડજી મંદિરમાં ઉપ પ્રમુખની સેવા આપતા હતા. વિરસદ ગામમાં એક પ્રતિષ્ઠિત એવં ધાર્મિક, સામાજિક, શૈક્ષણિક જેવા ક્ષેત્રોમાં એક સફળ સુકાની હતા. તેઓ સફળ એવં કુશળ કાર્યકર્તા હતા. ગરીબ તેમજ મધ્યમવર્ગના લોકોને તેમની મદદ એક આધાર સ્તંભ બનીને રહેતી. વરતાલવાસી શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ વગેરે દેવો અ.નિ.જયેશભાઈને નિજ મૂર્તિનું સુખ આપે તેમજ તેમના ભાઈ પ.ભ.શ્રી ઈલેશભાઈ (યુ.એસ.એ.) વગેરે પરિવારને આ દુઃખદ પ્રસંગે ધીરજ એવં વિશેષ સત્સંગનું બળ આપે એજ અભ્યર્થના.

અક્ષરવાસ : અ.નિ.નારણભાઈ વાલજીભાઈ પટેલ - નડીયાદ (નેત્રા-કચ્છ)

મૂળ નેત્રા (કચ્છ)ના નિવાસી ને વર્ષોથી વ્યવસાય અર્થે નડીયાદમાં વસતા પરમ ભક્તરાજ શ્રી નારણભાઈ વાલજીભાઈ સાંખલા (નીલકંઠ ગાદલાવાળા) ૭૮ વર્ષની વયે તા.૧૧/૧૨/૨૦૨૦, કારતક વદ ૧૧ એકાદશીના પવિત્ર દિવસે મધ્યાહને ૧૨:૩૦ કલાકે શ્રીહરિ સ્મરણ સાથે અક્ષરવાસ થતા નડીયાદ સત્સંગ સમાજમાં ઈંડા શોકની લાગણી પ્રસરી હતી. અ.નિ.નારણભાપા ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણના અનન્ય નિષ્ઠાવાન, સત્સંગી હતા. નિયમ, નિશ્ચય અને પક્ષ રાખવામાં પ્રેરણારૂપ હતા. અ.નિ. નારાયણકાકા ભૂજ-કચ્છના નિવાસી હતા છતાં વ્યવસાય અર્થે નડીયાદ આવીને રહ્યા. ત્યારથી વડતાલવાસી શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ અને શ્રીલક્ષ્મીનારાયણદેવમાં પણ અપાર ભાવ અને નિષ્ઠા રાખતા હતા. બંને દેશના સંતો નડીયાદ સારવાર અર્થે આવે ત્યારે ભાવથી સેવા કરતા અને વડતાલના વયનામૃત દ્વિશતાબ્દી જેવા મહામહોત્સવથી ગામડાના નાના મંદિરમાં પણ સેવા કરતા-કરાવતા અને છેલ્લા દશ વર્ષથી નિયમિતપણે વડતાલ મંદિરના ગલ્લા ગણવાની સેવામાં આવતા હતા. તેઓ એક આદર્શ સેવક હતા એ જેટલું સત્ય છે એટલું સત્ય એ છે કે, તેઓ શુદ્ધ સમજણવાળા ભક્ત હતા. આજે તેમનો પરિવાર ચિ. દિલીપ તથા સેતુલ વગેરે એવા જ ભક્ત છે. સત્સંગના ખુબજ મમત્વવાળા, દેવ, આચાર્ય, સંતોના કૃપાપાત્ર એવં મહિમાવાળા હતા. તેઓનું જીવન શ્રીહરિ ભક્તિથી સભર હતું. તેઓના અક્ષરવાસથી નડીયાદ સત્સંગ સમાજ તેમજ તેમના પરિવારને ન પુરી શકાય તેવી ખોટ પડી છે. વરતાલવાસી શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ વગેરે દેવો અ.નિ.નારણભાપાને નિજ મૂર્તિનું સુખ આપે તેમજ તેમના પરિવારને આ પ્રસંગે ધીરજ એવં વિશેષ સત્સંગનું બળ આપે એજ અભ્યર્થના.

અક્ષરવાસ : અ.નિ.વિનોદભાઈ ઠાકરશીભાઈ ગાંધી - મુંબઈ

મુંબઈ મહાનગરમાં વ્યવસાય અર્થે વસતા અ.નિ.વિનોદભાઈ ઠાકરશીભાઈ ગાંધી તા.૨૮/૧૨/૨૦૨૦, માગશર સુદ - ૧૪ સોમવારના શ્રીહરિ સ્મરણ સાથે અક્ષરવાસી થતા મુંબઈ સત્સંગ સમાજમાં શોકની લાગણી પ્રસરી હતી. અ.નિ.વિનોદભાઈ શ્રીહરિના અનન્ય નિષ્ઠાવાન ભક્ત હતા. વરતાલ, મુંબઈ (ભુલેશ્વર) વગેરે મંદિરોમાં તેઓએ સેવા કરીને દેવ, આચાર્ય, સંતો-ભક્તોનો રાજીપો પ્રાપ્ત કર્યો હતો. તેઓના અચાનક અક્ષરવાસથી મુંબઈ સત્સંગ સમાજમાં ન પુરી શકાય તેવી ખોટ પડી છે. વરતાવાસી શ્રી હરિકૃષ્ણ મહારાજ, શ્રી લક્ષ્મીનારાયણ દેવ વગેરે દેવો તેઓના આત્માને નિજ મૂર્તિનું સુખ આપે તેમજ તેમના પરિવારને આ દુઃખદ પ્રસંગે વિશેષ ધીરજ એવં સત્સંગનું બળ આપે એજ પ્રાર્થના.

આઈ. કે. પટેલ આઈ.એ.એસ.
કલેક્ટર અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ
ખેડા - નડીઆદ

અસ.પત્ર ક્રમાંક
કલેક્ટર અને જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટની કચેરી
ખેડા જિલ્લો, નડીઆદ (ગુજરાત)
ફોન : (૦૨૬૮) (ઓ) ૨૫૫૩૩૩૪ (૨૬) ૨૫૫૬૦૦૦
પી.બી.એક્સ : ૨૫૫૩૩૪૦ / ૪૧
ફેક્સ : ૨૫૫૩૩૫૮
E-mail : collector-khe@gujarat.gov.in

તારીખ :

પ્રતિ,
સ્વામીનારાયણ મંદિર, વડતાલ સંસ્થા,
ડા.સંતવલ્લભદાસજી કોઠારીશ્રી તથા
ચેરમેનશ્રી, દેવ સ્વામી,
મુ.વડતાલ, તા.નડીઆદ, જી.ખેડા

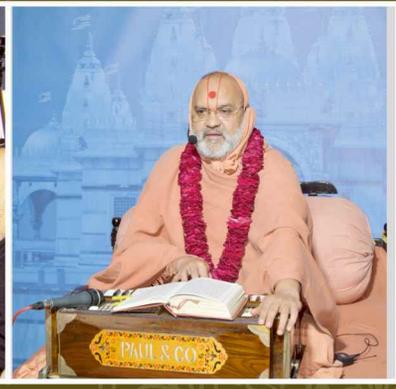
વિષય :- COVID-19 ના કટોકટી કાળમાં સહયોગ બદલ અભિનંદન.

જય ભારત સહ જણાવતા આનંદ થાય છે કે, આપશ્રીની નિશ્રામાં સંસ્થા ધ્વારા COVID-19 ના કપરાકાળમાં જે સેવા સહયોગ મળ્યો છે તે બદલ જિલ્લા વહીવટી તંત્ર તરફથી હું આપને હાર્દિક અભિનંદન આપું છું.

વડતાલ સંસ્થાએ આપ સહુના નેતૃત્વમાં, સરકારી ગાઈડ લાઈનના અમલ સાથે શાકભાજી-અનાજની કીટ-માસ્ક વિગેરેનું વિતરણ કયું છે. મહામારીના સમયમાં જરૂરીયાત પ્રમાણેની શુદ્ધ સાત્વિક ભોજનની વ્યવસ્થા કરી છે. મંદિર પરિસરમાં પણ જે રીતે આમ જનતાના સ્વાસ્થ્યની તકેદારીના ભાગરૂપે વ્યવસ્થાઓ ઉભી કરવામાં આવેલ છે. આ તમામ કાર્યો માટે અમે આપની સ્વયં સેવક ટીમની સરાહના કરીએ છીએ.

વડતાલ સંસ્થાએ ૪,૪૪૮ અનાજ કીટ તથા ૫૨,૧૩૬ શાકભાજી એવં ફળની કીટનું વિતરણ કરવામાં આવેલ છે. ૮૪૪૧૨ વ્યક્તિઓને ભોજન કરાવ્યું છે. ૧ લાખથી વધુ ફેસ માસ્ક વિતરણ કયું છે. ૫૧ લાખ જેવી રકમ મુખ્યમંત્રી રાહત ફંડમાં આપી છે અને ૫૦૦ થી વધુ રૂમો કોરન્ટાઈન સેન્ટર માટે ફાળવી હતી. આવા માનવો સેવાના ઉમદા કાર્ય માટે સહયોગ બદલ પુનઃઅભિનંદન પાઠવું છું.

(આઈ.કે.પટેલ)
કલેક્ટર
ખેડા-નડીઆદ

વડાલધામ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે સવારની કથાનો લાભ આપતાં પૂ.બ્રહ્મસ્વરૂપ સ્વામી. તા.૧૬/૧૨ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

વડાલધામ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે બ્રહ્મચારી એવં પૂજારીશ્રી દ્વારા સુંદર શણગાર દર્શન. તા.૧૬/૧૨ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

વડાલધામ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે પ્રભાતકેરી કરતાં સંતો-પાર્ષદો તથા ભક્તો. તા.૧૬/૧૨ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

વડાલધામ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે ધૂન કરતાં સંતો-પાર્ષદો તથા ભક્તો. તા.૧૬/૧૨ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

વડાલધામ મુકામે ધનુર્માસ નિમિત્તે સર્વમંગલ હોમાત્મક યજ્ઞમાં ઉપસ્થિત ચેરમેનશ્રી દેવ સ્વામી, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, ટ્રસ્ટીશ્રી ધનશ્યામભગત વગેરે સંતો-પાર્ષદો તથા ભક્તો. તા.૧૬/૧૨ થી ૧૪/૧/૨૦૨૧

સુરત રામપુરા મુકામે સ્વામિનારાયણ પોલીક્લીનીકમાં દરેક પ્રકારનાં પેથોલોજીનાં વિવિધ ટેસ્ટનો પ્રારંભ કરતાં પૂ.પી.પી.સ્વામી, ટ્રસ્ટીશ્રી પ્રભુતાનંદજી બ્રહ્મચારી, શ્રી ધનજીભાઈ અકાળાવાળા, ધનશ્યામભાઈ - મેતપુર વગેરે ભક્તો. તા.૨૫/૧૨/૨૦૨૦

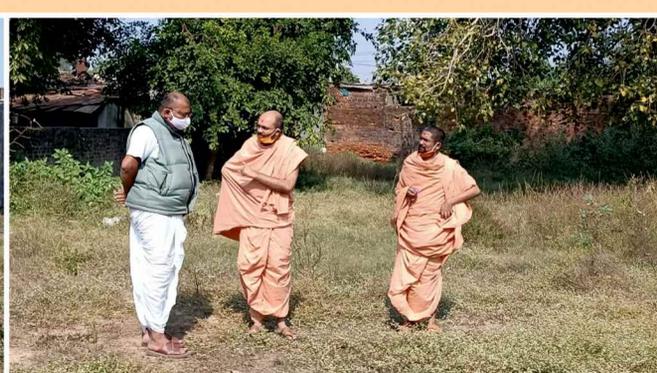
વડાલધામ મુકામે શ્રી સ્વામી વિવેકાનંદ અભ્યાસ વર્ગ નિમિત્તે ઉપસ્થિત ચરોતર પ્રદેશનાં યુવાનોને આશીર્વાદ આપી વ્યસન મુક્તિ કરાવતાં આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, પૂ.શ્યામ સ્વામી, શ્રી સુનિલભાઈ ઈનામદાર તથા કાર્યકર્તાઓ. તા.૧૮/૧૨/૨૦૨૦

દારકા મુકામે શ્રી હિતેશભાઈ પટેલ - નારવાળા હાલ અમદાવાદનાં યજમાનપદે ધજા રોપણ પ્રસંગે ઉપસ્થિત વડતાલ, અમદાવાદ, જુનાગઢનાં પૂ. સંતો. તા.૨૪/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે જુની હવેલી તથા ગાદીવાળા મેડામાં જીર્ણોદ્ધાર એવં રંગકામ કરાવતાં પૂ. ગોવિંદ સ્વામી - મેતપુર તથા આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી. તા.૨૬/૧૨/૨૦૨૦

વડતાલધામ મુકામે ભૂમિ સંપાદન કરતાં પૂ. ગોવિંદ સ્વામી મેતપુરવાળા, આ.કો.શ્રી સંત સ્વામી, ટ્રસ્ટી શ્રી ધનશ્યામભગત. તા.૨૬/૧૨/૨૦૨૦

આફિકામાં વડતાલધામ નેરોબીએ ગરીબોની આંતરડી ઠારી

કોરોનાનાં કપરા કાળમાં ૧૧૦૦ પરિવારોને છ મહિનાની રાસન કીટ આપી.
સૌજન્ય : કે.કે.વરસાણી - કેસોલ્ટ. તા. ૧/૧/૨૦૨૧

સ્વાના : શ્રી સ્વામિનારાયણ મંદિર વડતાલધામ, તા. નડિયાદ, જિ. સુરેષ્ટ, ગુજરાત, પીન. ૩૮૭૩૭૫, ફોન : (૦૨૬૮) ૨૫૮૯૭૨૮/૭૭૬